

อย่าให้โอกาสแก่กิเลส

พุทธทาสภิกขุ

ธรรมะใกล้มือ

อย่าให้โอกาสแก่กิเลส

พุทธทาสภิกขุ

ธรรมะใกล้มือ

งานธรรมบรรยายของพุทธทาสภิกขุ ที่ไม่เคยจัดพิมพ์มาก่อน
เดือนกันยายน ๒๕๕๙

การบรรยาย อบรมนักเรียนจากสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช
ชื่อเรื่อง/ชุด อะไรเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของมนุษย์
รหัส ๔๑๒๕๒๓๐๘๓๐๐๐๐
วันที่แสดง ๓๐/๐๘/๒๕๒๓
ผู้ถอด สุวิมล ตั้งนิสัยตรง
ผู้ตรวจทาน ชนิษฐา โพธิยอด

หมายเหตุ ตรวจทานและจัดย่อหน้าใหม่ ๒๗ ก.ย. ๕๘
เพื่อนำไปพิมพ์ธรรมะใกล้มือ เดือนกันยายน ๒๕๕๙
เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น **อย่าให้โอกาสแก่กิเลส**

สารบัญ

ความเจริญที่เป็นส่วนเกิน	๖
ฉลาดมากวินาศมากถ้าไม่มีธรรมกำกับ	๗
มนุษย์ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนองกิเลส	๑๓
เพิ่มการศึกษาให้ครบสามเพื่อเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง	๑๗
เรียนธรรมะให้รู้ดีชั่วก่อนเรียนหนังสือ	๑๙
นิพพานไม่ได้อยู่ไกลตัวเรา	๒๑
ปรับปรุงจิตให้เป็นปกติจนเป็นมนุษย์ ที่สะอาด สว่าง สงบ	๒๗
เป็นมนุษย์อย่าให้ละอายสัตว์ อยู่กับปัจจุบัน แล้วจะเป็นสาวกพระพุทธเจ้าแท้จริง	๒๙
ศึกษาปฏิบัติธรรมสรุปลงใน ๓ ข้อ	๓๖
รักผู้อื่นหลักพื้นฐานของทุกศาสนา	๓๘
ผู้ที่เป็นสุภาพบุรุษได้เพราะสามารถควบคุมตัวเอง	๔๑
การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรมะ	๔๖
ธรรมะที่แท้จริงต้องศึกษาและสัมผัสด้วยใจตนเอง	๕๓
ศึกษาธรรมะด้วยลักษณะแบบวิทยาศาสตร์	๕๕
สร้างโลกแห่งจิตประภัสสรที่ว่างจากกิเลส	๕๘

“...สิ่งที่เราสร้างขึ้นมาในโลกด้วย
สติปัญญา และถือว่าเป็นเฉลียวฉลาด
นั้น เราเอามาใช้ในทางไหน ส่วน
ใหญ่ก็ใช้ในทางที่ส่งเสริมให้เกิด
กิเลสให้เกิดปัญหาแก่มนุษย์ ไม่
ได้ใช้เพื่อให้มันข่มขี่กิเลสหรือลด
ปัญหาของมนุษย์...”

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย

บัดนี้อาตมาจะพบกับผู้ตั้งใจมาจนถึงที่นี่ เพื่อจะศึกษาสิ่งซึ่งสรุปรวมได้ว่าเป็นประโยชน์ เราเป็นมนุษย์เพื่ออะไร โดยแท้จริงหรือสูงสุด ดังนั้นเราควรจะพูดกันเป็นข้อแรกว่า มีอะไรเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของมนุษย์ แม้การกระทำทุกอย่างในปัจจุบันนี้ก็มีความมุ่งหมายในที่สุดนั้นอย่างไร

ในวงธรรมะเราถือกันว่าตัวเองเป็นสุขและผู้อื่นก็พลอยเป็นสุขเท่านั้นก็พอแล้ว ขอให้พิจารณาดูให้ดีว่าเราก็มีชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุข และเพื่อนมนุษย์ของเราที่อยู่แวดล้อมตัวเราก็มพลอยได้รับความเป็นสุขเท่าที่จะรับได้ เท่านั้นมันควรจะพอ ถ้ามากกว่านี้มันจะบ้าไปแล้ว มัน

คงจะเป็นส่วนเกิน คิดดูเถอะ ถ้ามากกว่านี้มันคงจะเป็นส่วนเกิน ซึ่งไม่ต้องทำก็ได้ ทำแล้วมันยุ่งเปล่าๆ

ความเจริญที่เป็นส่วนเกิน

เดี๋ยวนี้ขอให้ดูเถอะว่า ในโลกนี้ในพวกที่เขาอวดว่าเจริญก้าวหน้าอย่างยิ่งนั้น เขาทำอะไรกันอยู่ เขาทำมากที่สุด ทำด้วยความพยายามที่สุด หมดเปลืองที่สุด แล้วโลกนี้ก็ยังไม่มีความสงบสุขอยู่นั่นเอง ไม่มีความสงบสุขยังไม่พอ กลับมีปัญหาหรือมีความทุกข์เพิ่มขึ้น

เดี๋ยวนี้ก็พูดกันว่าอย่างทีกรุงเทพฯ อันธพาลชุกกว่ายุงเสียอีก หวังว่าที่บ้านเราเมืองเราจังหวัดเราก็กังเกตดูให้ดี ว่าอันธพาลมันเพิ่มหรือเปล่า อาชญากรรมเลวร้ายทั้งหลายมันเพิ่มหรือเปล่า แล้วทำไมเราจึงคิดกันว่ามันเป็นความเจริญ มันอยู่ตรงที่ว่าไปทำส่วนที่มันเกิน ที่มันไม่จำเป็น

ถ้าจะเปรียบเทียบกันดูสักอย่างหนึ่ง เช่นว่า ไปโลกพระจันทร์ ไปโลกอังคาร ไปโลกอะไรก็ตามเถอะ มันจำเป็นกว่าที่จะทำโลกนี้ โลกที่อยู่เดี๋ยวนี้ ให้มันมีความ

สงบสุขหรือไม่ หรือแม้จะมองกันว่าการไปโลกพระจันทร์ นั้นมันเป็นปัจจัยให้โลกนี้มีความสงบสุขหรือไม่ก็ลอง คิดดู ถ้ามันไม่เป็นไปเพื่อความสงบสุขแล้วก็เรียกว่า การกระทำส่วนนี้มันเกิน เกินธรรมดาไม่เป็นไร ถ้าเกิน มากไปมันก็คือบ้า

ที่นี้เราประหยัดเวลา พุดอะไรตรงๆ เพราะมันมีคำ ทยายคายออกมาบ่อยๆ แต่ไม่เป็นไร เพื่อให้มันประหยัด เวลา แล้วก็ถ้ามันไม่น่าฟังก็ต้องขอภัยด้วย เพราะเรา กำลังทำอะไร ในส่วนที่ไม่ต้องทำกันอยู่มาก ขอให้เปลี่ยน เอาที่มันไม่จำเป็นจะต้องทำนั้นมาใช้ให้มันถูก ให้มันตรงกับ เรื่องที่จะต้องทำ

ฉลาดมากวิเศษมากถ้าไม่มีธรรมกำกับ

ที่นี้เรื่องที่จะต้องทำก็พุดกันไปหยกๆ แล้วว่า ประสงค์จะให้เราเองเป็นสุขให้เพื่อนมนุษย์ของเราพลอย เป็นสุข เราจะประสบผลที่ต้องการนี้ได้อย่างไร ตอบอย่าง กำปั้นทุบดินมันก็ต้องว่า มันต้องทำถูกต้องต่อการที่จะมี ความสงบสุข

แม้ว่าเดี๋ยวนี้ยังเป็นนักเรียน มันก็ยังมีคามมุ่งหมาย
อย่างเดียวกันนั่นแหละ มันมีหลักสูตรสำหรับความเป็น
มนุษย์ที่จะต้องเรียนกันมาตั้งแต่อ่อนแต่ออกจนกระทั่ง
ตาย ว่ารู้จักทำตนให้เป็นสุขและให้ความสุขนั้นมันไหลไป
ถึงเพื่อนมนุษย์ที่อยู่รอบๆ เราด้วย เราจะต้องเรียนเรื่องนี้
ที่นี้ที่นักเรียนเรียนอยู่ไม่พอมันไม่สมบูรณ์สำหรับความ
เป็นมนุษย์โดยหลักเกณฑ์อันนี้ คือเราเรียนกันแต่หนังสือ
ซึ่งทำให้เฉลียวฉลาด และเราก็เรียนกันแต่อาชีพ เพื่อให้
ทำมาหากินเลี้ยงตัวได้ มันสองอย่างเท่านั้น

มันเลยขาดอย่างที่สำคัญที่สุดอยู่อย่างหนึ่ง คือไม่
ได้เรียนว่าเราจะเป็มนุษย์กันอย่างไรจึงจะมีความเป็น
มนุษย์ที่สมบูรณ์ มนุษย์ที่สมบูรณ์ ยกตัวอย่างที่ว่า ตัว
เองก็สงบสุขเพื่อนมนุษย์รอบข้างก็พลอยสงบสุข ผู้ใดเป็น
ได้แบบนี้เรียกว่า ผู้นั้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นี่เราเรียน
แต่หนังสือแล้วก็เรียนแต่อาชีพมันไม่สมบูรณ์ บางทีมัน
ทำให้เห็นแก่ตัวมากขึ้นไม่เห็นแก่ผู้อื่นเสียเลย เหมือนกับ
ที่กำลังเป็นอยู่เดี๋ยวนี้ นี่เราเรียกว่าการศึกษาไม่สมบูรณ์

พูดอย่างหยาบคายที่สุดก็คือ การศึกษาระบบหมา
ทางด้วน หรือพระเจดีย์ยอดด้วน ใครจะรู้สักอย่างไรก็ตาม
ใจ เดียวนี้จะพูดอย่างนี้ว่าการศึกษาที่พวกเขาอยู่นั้น
เป็นระบบหมาทางด้วน หรืออย่างดีก็พระเจดีย์ยอด
ด้วน เรียนแต่หนังสือกับอาชีพ ไม่ได้เรียนธรรมะที่ว่า
จะเป็นมนุษย์กันอย่างไร จึงจะเป็นมนุษย์

เราจึงได้พบการกระทำที่ไม่เป็นมนุษย์มากขึ้นใน
หมู่นักศึกษานั้นเอง หรือผู้ที่จบการศึกษามาแล้ว แม้จะ
เรียนมาจากเมืองนอกเมืองนาก็ตาม ไม่มีความเป็นมนุษย์
ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เห็นแก่ตัวพร้อมที่จะเอาเปรียบผู้
อื่น และก็ทำอย่างนั้นจริงๆ ด้วยที่เราเรียกว่าคอร์รัปชัน
ยิ่งเรียนรู้หนังสือมาก ฉลาดมาก มันก็ยิ่งทำคอร์รัปชันเก่ง

จะเล่าให้ฟังว่าเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว ที่เริ่มจัดการ
ศึกษาแบบใหม่ จากโรงเรียนวัด มาเป็นโรงเรียนอย่าง
ปัจจุบัน ที่ว่าแบบใหม่ตามแบบฝรั่งนั้น ในหลวงรัชกาล
ที่ ๕ ท่านขอรับรองพระยาวชิรญาณวโรรสให้ช่วยจัด
ให้การศึกษาของเด็กให้ทันสมัย

ในจดหมายที่ท่านมีถึงกัน นี้ใช้คำธรรมดาๆ ว่า จดหมาย ไม่ได้เรียกว่าพระราชหัตถเลขาให้มันลำบาก ในจดหมายที่มีถึงกันนั้นในหลวงรัชกาลที่ ๕ ท่านเขียน ถึงกรมพระยาฯ ว่า “การศึกษาแบบใหม่นี้มันก็ดีอยู่ มันก็ฉลาดมากอยู่ แต่ต่อไปนี้มันคงจะโกงกันอย่าง วิถถาร” ตัวหนังสือนี้ยังติดตาอยู่ จำได้แม่นยำว่าโกงกัน อย่างวิถถาร หมายความว่า เมื่อยังการศึกษาแบบเก่าคน ไม่สู้ฉลาด การคดโกงกันนั้นไม่อย่างวิถถาร ต่อไปนี้มันจะ อย่างวิถถาร มันจะโกงกันเองก็ดี โกงรัฐบาลก็ดี ฉ้อราษฎ์ บังหลวงอะไรก็ดี มันก็จะทำกันอย่างวิถถาร เพราะมันรู้ หนังสือชนิดที่ทำให้ฉลาดมาก

คิดดูเถิดว่าผู้ที่แก่เฒ่า ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เขาก็ยัง มองเห็นข้อนี้ตั้งแต่มันยังไม่เกิดขึ้น เพราะมันหลายสิบ ปีแล้ว หกสิบหรือแปดสิบปีแล้วที่เริ่มจัดการศึกษาอย่าง นี้ แล้วเดี๋ยวนี้มันก็เป็นจริงอย่างนั้น คือมันฉลาดในการ ศึกษา ในการเล่าเรียน อย่างเฉลียวฉลาด แล้วมันก็โกง กันอย่างวิถถาร วิถถารอย่างยิ่ง วิถถารร้อยเท่า พันเท่า ที่เราจะเคยนึกกัน

เพราะฉะนั้นขอให้ดูให้ดีกว่า การศึกษาระบบ
หมาทางด้วนนั้นมันคุ้มครองอะไรไม่ได้ เรียนหนังสือมัน
ทำให้ฉลาดจริง ฉลาดมากที่สุด เรียนรู้อาชีพมันก็สามารถ
จะประกอบอาชีพได้ดี คืออาชีพที่เบาสบายเหมาะแล้ว
สำหรับคนขี้เกียจ อาชีพเบาสบายมันก็ได้เงินมาก ได้เงิน
มากนี้มันเอามาสอนให้เห็นแก่ตัวมาก คนยิ่งรวยก็ยิ่งน้อม
ไปในทางที่จะเห็นแก่ตัว คือน้อมไปในทางที่จะโกง แล้ว
มันก็ได้โกงจริงๆ ด้วย

การศึกษาที่เพียงแต่รู้อาชีพนี้มันไม่พอ มันไม่มี
อะไรมาหักห้าม มาควบคุมอย่าให้เกิดการโกงขึ้นในมัน
สมองของคนที่ฉลาด ทั้งในวิชาหนังสือและวิชาชีพ เดียว
นี้เราจะเห็นว่ามันมีการใช้ความฉลาดปราดเปรื่องนั้นใน
การที่จะเอาเปรียบกัน เหมือนกับเป็นปัญหาของโลกไป
แล้ว คือทั้งโลกมีสงครามอยู่อย่างติดต่อไม่ขาดสายนั้น
มันเพื่อจะกอบโกยเอาประโยชน์ทั้งโลก เหมือนอย่างกับ
ว่าเป็นเจ้าโลก

ความรู้ ความฉลาด ความสามารถนั้นไม่ได้เอา
มาใช้ในทางที่จะช่วยเหลือกันให้เป็นสุข แต่เอามาใช้ใน

ทางที่จะเอาเปรียบผู้อื่นให้มากที่สุด เรียกว่ามันคดโกง ใคร มันคดโกงความเป็นมนุษย์ของมันเอง มันมีจิตใจที่ประกอบไปด้วยกิเลส เหมือนภูต ผี ปีศาจ ซาตาน พญามาร อะไรก็แล้วแต่จะเรียก มนุษย์ที่มันเห็นแก่ตัวและใช้ความฉลาดเฉลียวนั้นเพื่อเอาเปรียบผู้อื่น ไม่นับถือศาสนา ไม่นับถือธรรมะ ไม่นับถือพระเจ้า ก็พลอยเดือดร้อนกันไปทั้งหมด

เดี๋ยวนี้เข้าใจว่าทุกคนก็มองเห็นและยอมรับว่าการศึกษามันก้าวหน้า และก็พลอยนิยมความก้าวหน้าในการศึกษา โดยเฉพาะไปตามหลังเขา ประเทศไทยเราไม่ต้องอวดดี การศึกษามันก็เดินตามกันพวกฝรั่งที่มันเก่งกว่าหลายเท่าไปไกลกว่าแล้วเราก็ตามเขาไป แล้วมันจะได้อะไร คิดดูมันจะได้อะไร ได้อย่างฝรั่ง ถ้าว่าได้อย่างฝรั่งก็ตีไป แต่อย่าหวังว่าจะได้ดีกว่าฝรั่งเลย เพราะเราตามกันเขา

ถ้าได้อย่างฝรั่งก็ดูตามฝรั่งสิว่ามันมีความสุขเมื่อไรเล่า ประเทศฝรั่งบางแห่งเขาก็ว่าอันธพาลชุมยิ่งกว่ายุ่งเหมือนกันแหละ แล้วก็เป็นผู้ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์แล้ว

ร้ายระส่ำระสาย ไม่หยุดไม่หย่อน เพราะแผนการที่จะเป็น
เจ้าโลก แผนการที่จะกอบโกยประโยชน์เอามาไว้เป็นของ
ตนให้ได้เปรียบมากที่สุด

มนุษย์ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนองกิเลส

ที่นี้ความก้าวหน้าของคนเหล่านี้ มันไม่ได้เป็นไป
ในทางควบคุมกิเลส แต่มันเป็นไปในทางส่งเสริมกิเลส
อะไรที่จะทำให้เกิดความเอร็ดอรร้อยสนุกสนานทางตา
ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เขาก็ทำมันขึ้น
ทำมันอย่างเป็นอุตสาหกรรม มีโรงงานใหญ่ๆ ผลิตของ
เหล่านี้ออกมาขายดีเป็นเทน้ำเทท่า และก็เพื่อส่งเสริม
ให้คนหลงใหลได้รับประโยชน์ในการใช้สิ่งเหล่านี้ เพื่อส่งเสริม
ให้เกิดความสุขสนุกสนาน เอร็ดอรร้อยทางเนื้อทาง
หนัง ซึ่งรวมความแล้วก็เรียกภาษาศาสนาว่าเป็นทาสของ
อายตนะ

คำนี้สำคัญมากถ้าไม่เคยได้ยินก็ได้ยินเสีย ถ้าไม่
เข้าใจก็เข้าใจเสียว่าเป็นทาส ทาส ขี้ข้านะ ไม่ใช่ธา-ตุ เป็น
ทาส เป็นบ่าว เป็นขี้ข้า เป็นทาสของอายตนะ อายตนะคือ

ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่ประกอบไปด้วยระบบประสาท
รู้สึกอะไรได้ของบุคคลที่ยังเป็นๆ อยู่ ไม่ใช่คนตายแล้ว
ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของคนที่ยังเป็นๆ อยู่ เขาเรียกว่า
อายตนะ ๖ เดียวนี้เราตกเป็นทาสของอายตนะ ๖ มาก
ขึ้น ก็เลยมีปัญหาเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้

เทปบันทึกเสียงเอามาบันทึกคำบรรยายอย่างนี้ก็
เครื่อง เอาไปบันทึกเพลย์สเตอริโอก็ร้อยก็พันเครื่อง พอ
จะคำนวณได้ไหมในโลกนี้ อย่างเราใช้เทปบันทึกคำสอน
ธรรมะก็เครื่อง และที่เขาเอาไปบันทึกเทปเพลง ก็ร้อย ก็
พัน ก็หมื่น ก็แสนล้านเครื่อง มันเป็นอุปกรรมให้เราฟัง
เพลงชนิดที่ไม่น่าฟังได้ตลอดเวลา บางคนเอามาไว้ข้าง
หมอนเลย จะฟังมันตลอดคืนเลย เพลงที่มันไม่ควรจะฟัง
เครื่องเหล่านี้มันช่วยให้ฟังได้

ก่อนแต่มีเครื่องอย่างนี้ ก่อนนี้เราก็ต้องไปฟัง ไป
หาฟัง ไปไกลมาก ลำบากมากก็ไม่ค่อยได้ฟัง พอมีอย่างนี้
สะดวก ซ้อมาก็มาฟังเมื่อไรก็ได้ เท่าไรก็ได้ อากาที่เรียก
ว่าฟังเพลงกันเรื่อย คำเข้าเฝ้าสี่ขอ เข้าแต่หอ ล่องกามา
มันก็ทำได้ตลอดเวลา ไม่เหมือนสมัยก่อน นี่ดูในข้อที่ว่าสิ่ง

ที่เราสร้างขึ้นในโลกด้วยสติปัญญา และถือว่าเฉลียวฉลาดนั้น เราเอามาใช้ในทางไหน ส่วนใหญ่ก็ใช้ในทางที่ส่งเสริมให้เกิดกิเลสให้เกิดปัญหาแก่มนุษย์ ไม่ได้ใช้เพื่อให้มันข่มขี่กิเลสหรือลดปัญหาของมนุษย์ ขอให้สนใจให้มากเป็นพิเศษ

ทุกอย่างเดี๋ยวนี้มันผลิตขึ้นมาก ให้ความสะดวกเหลือประมาณ แต่แล้วมนุษย์เอาไปใช้กันในทางไหน เช่น รถยนต์อย่างนี้ใช้ในทางไหน ใช้ในทางประโยชน์ที่จำเป็นมากหรือใช้ในทางที่ไม่ต้องใช้ก็ได้ แม้แต่เรือบินก็เหมือนกัน มันก็เลยมีเพิ่มปัญหาอย่างใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมา ปัญหาเก่าที่มีอยู่แล้วก็ไม่หายไป

เดี๋ยวนี้เรามีวิทยุกระจายเสียงส่งกันทั่วโลก ไปฟังเสียงเหล่านั้นดูเถอะ มันมีอะไรที่จะทำให้มนุษย์ดีขึ้น เสียงดำ ว่า โฆษณาชวนเชื่อให้เกลียดชังอีกฝ่ายหนึ่งมากเหลือเกินในบรรดาวิทยุกระจายเสียงที่ส่งอยู่ทั่วโลกไปมาทั่วโลก มันส่งเสริมจิตใจของมนุษย์ให้อาฆาตมาดร้าย ให้เป็นไปในทางกิเลส และมันก็แจ้งข่าวไปในทางที่ว่าไม่จำเป็นจะต้องมีก็ได้ สร้างสรรค์สิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องมีก็ได้

กระทั่งว่าเอามาใช้เพื่อความสนุกไพเราะในเรื่อง
ของเพลง ของการส่งเสริมกิเลสตัณหา มาก ที่มากที่สุด
อีกอย่างหนึ่งคือโฆษณาสินค้า สินค้าเหล่านั้นไม่จำเป็น
ทำคนให้โง่ ให้หลง ให้บ้า ให้มัวเมายิ่งขึ้นทุกที สินค้า
เหล่านั้นที่โฆษณาอยู่ เว้นเสียได้มนุษย์ก็จะดีขึ้นด้วยซ้ำไป

เราใช้เครื่องมืออย่างวิเศษไปในลักษณะที่ให้มนุษย์
มันเลวลง ขอร้องพวกเธอทั้งหลายทุกคน ว่าระวังให้ดี
อย่าให้ตกไปอยู่ในกลุ่มนั้น อย่าไปเป็นสมาชิกคนหนึ่งใน
กลุ่มเหล่านั้น ซึ่ง**ความเจริญทางวัตถุแห่งโลกปัจจุบันนี้**
มันทำให้เราเลวลง ให้มนุษย์เลวลง ให้มนุษย์หลงในเรื่อง
สวย เรื่องงาม เรื่องเอร็ดอร่อย และให้มนุษย์เห็นแก่ตัว
มากขึ้นๆ ก็คิดร้ายทำลายผู้อื่นเอาเปรียบผู้อื่นเกิดความ
ริษยามากขึ้น

จนถึงขนาดที่ว่าใครรวยกว่าเรา ใครสวยกว่าเรา
เราอยากจะทำร้ายคนไปฆ่าให้ตายให้หมด ลองคิดดูเถอะ
มันอาจจะเกิดความรู้สึกถึงอย่างนี้ได้ คนไหนสวยกว่าเรา
คนไหนเรียนเก่งกว่าเรา คนไหนโก้ดีกว่าเรา เราอยากจะทำ
ลายเขาให้หายไปจากโลก การศึกษาที่ผิดๆ มันเป็น

อย่างนี้ เราเรียกว่าการศึกษาหมาทางด้วน หมาทางด้วน มันไม่งาม นั่นอย่างหนึ่งแล้ว และอีกอย่างหนึ่งคือมัน เดินตรงไม่ได้ มันต้องเดินปัดๆ เป่ๆ เพราะฉะนั้นมันจึง ไม่สำเร็จประโยชน์ เหมือนกับว่าเรือเมื่อมันไม่มีหางเสือ มันก็พายตรงทางไม่ได้ ตามที่เราต้องการ

เพิ่มการศึกษาให้ครบสามเพื่อเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง

เฮ้ ที่นี้พูดถึงพระเจดีย์ยอดด้วนกันบ้าง ใครเคยเห็น พระเจดีย์ยอดด้วน มาเทียบดูกับพระเจดีย์ยอดยังไม่ด้วน มันต่างกันอย่างไร ที่มันยังสมบูรณ์อยู่ ถึงความเป็นมนุษย์ ของเราก็เหมือนกันถ้ามันยอดมันด้วน คือมันไม่มีดีใน ส่วนศีลธรรม มันรู้แต่อาชีพ แล้วมันก็จะต้องไม่มีความ งดงาม ไม่สมประกอบ แล้วก็กลายเป็นพิษขึ้นมา เรา จะต้องทำให้มันหายด้วน

หมาทางด้วนจะต่อมันได้อย่างไร จะปลูกขึ้นมา ใหม่หรือว่าจะต่อกันอย่างไร ก็ควรจะรู้ ถ้าไปเอาหางลิง มาต่อเข้าก็จะยุ่งไปกว่าเดิมควรจะระวัง มันต้องต่อให้ถูก เราจะไปหาอะไรมาต่อส่วนที่มันยังขาดอยู่ ต่อต่อให้ถูก

ให้ถูกกับความเป็นมนุษย์ของเรา เดี่ยวนี้อาจจะพูดว่าที่ มาศึกษามาหาความรู้ที่นี้โดยเนื้อแท้แล้วมาหาอะไรต่อ ทางการทั้งนั้นแหละ แต่เจ้าตัวอาจจะไม่รู้สึกรู้สีก ไม่รู้สึกรู้สีก แต่ความจริงมันเป็นอย่างนั้น

ถ้าที่โรงเรียนมันพอ ที่วิทยาลัยมันพอ มาทำไมให้ มันเปลือง ให้มันเหนื่อย มาทำไมที่นี้ให้มันเปลือง ให้มัน เหนื่อย เพราะฉะนั้นโดยเนื้อแท้มันมาหาอะไรที่มันยังขาด อยู่เพื่อที่จะต่อให้เต็ม เพราะฉะนั้นใช้คำพูดตรงๆ ว่ามาหา อะไรมาขาดเซยความเป็นมาทางด้านที่มันยังขาดอยู่ มา ขาดเซยให้มันเต็ม ก็เห็นอยู่ชัดๆ มาหาความรู้ทางธรรมะทั้ง นั้น หาความรู้ทางธรรมะมาขาดเซยส่วนที่มันยังขาดอยู่ ยัง ขาดอยู่เป็นการศึกษาที่สาม เราต้องการเพียงสามก็พอ

ข้อ ๑. รู้หนังสือสำหรับฉลาด ข้อที่ ๒. รู้อาชีพ สำหรับเป็นอยู่ ไม่ตาย หรือพอสะดวกสบาย ข้อที่ ๓. ธรรมะสำหรับเป็นมนุษย์ให้ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ เมื่อในโรงเรียนเขาไม่สอน กระทรวงเขาไม่บังคับให้สอน ก็ยังขาดอยู่เป็นระบบมาทางด้านอยู่ นักเรียนทั้งหลาย นี้ันับว่า มีบุญหรือว่ามีความรู้สึกรู้สีกที่เป็นบุญอยู่ ในการ

ที่มาแสวงหาความรู้ทางเป็นธรรมชาติไปขัดแย้งการศึกษาที่สามที่มันยังขาดอยู่ เราต้องมีการศึกษาครบสาม หนึ่งรู้หนังสือ สองรู้อาชีพ สามรู้ธรรมชาติสำหรับเป็นมนุษย์ให้ถูกต้อง

เรียนธรรมชาติให้รู้ดีชัวก่อนเรียนหนังสือ

มนุษย์เริ่มขาดความรู้ทางธรรมะยิ่งขึ้นทุกที เชื่อว่านักเรียนเหล่านี้เคยศึกษาประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ยุคเริ่มมีโลกมาตามลำดับ แล้วไปทบทวนดูจากเนื้อเรื่องเหล่านั้น คนสมัยนั้นเขาไม่ได้เรียนหนังสือ ก่อนธรรมชาติ ไม่มีหนังสือใช้ แต่เขาเรียนธรรมะก่อนที่จะมีหนังสือใช้ไปเรียนประวัติศาสตร์ส่วนนี้ดูเถอะ มนุษย์รู้ธรรมะ รู้จริยธรรม ปฏิบัติสำหรับบอ่อยู่กับเป็นสุขนั้นก่อน ก่อนมีหนังสือใช้

ก่อนนี้เขามีปากพูดก็จำไว้ด้วยใจ การศึกษาเล่าเรียนของเขาเป็นอย่างนั้นไม่มีกระดาษใช้ ไม่มีดินสอใช้ อย่างไรก็ตามแต่มีเครื่องบันทึกเสียงอย่างนี้ กระดาษดินสอก็ไม่มี ไม่รู้จักใช้ ก็ไม่มีการเขียน นั้นจึงไม่มีการเรียนหนังสือ

แต่คนเหล่านี้ได้รับการสั่งสอนทางศีลธรรมว่า อย่าทำ
อย่างนั้น อย่าทำอย่างนั้น อย่าทำอย่างนั้น ทำแล้ววินาศ
หมด ยังไม่เป็นศาสนา เป็นรูปแบบชัดเจนอย่างนี้ แต่เป็น
คำสอนที่เต็มไปหมดเหมือนกันสำหรับจะต้องประพฤติ
ปฏิบัติกันมา ตั้งแต่แรกเกิดจนเป็นหนุ่มเป็นสาว จนเป็น
คนแก่คนเฒ่าเข้าโลงไป

เขามีระเบียบปฏิบัติ ที่คนแก่ๆ สอนลูกเด็กๆ ให้
ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างปลอดภัย เขาเรียกชื่อคำสั่งสอน
ระบบนี้ในยุคกระโน้นแปลกๆ มีคำว่า ตาบุญ แปลว่า อะไรก็
ไม่รู้ สังเกตดูใช้คำว่า เลว ชั่ว บาป ร้ายกาจ วินาศ ฉิบหาย
อะไรทำนองนั้น เด็กๆ จะต้องรู้สิ่งเหล่านี้ กินอย่างไร นอน
อย่างไร ตั้งแต่ต้นไป จนกระทั่งว่าข้อปฏิบัติเกี่ยวกับทาง
เพศ ระหว่างเพศ ซึ่งเป็นของอันตรายที่สุด เขารู้แล้วเขา
สั่งสอนกันมา ตั้งแต่ก่อนเรียนหนังสือ ในสมัยที่มนุษย์ยัง
ไม่เรียนหนังสือ ก็บอกกันได้สอนกันได้ ท่องจำกันได้

มันจึงไม่ขาดความรู้ในเรื่องนี้ แล้วเขาสนใจในเรื่อง
นี้กันมากขึ้นๆ จนเกิดระบบสมบูรณ์เป็นศาสนา อย่างใน
ยุคที่มีศาสนาพุทธนี้แหละ สักสองพันกว่าปีมาแล้วนี่ก็ไม่

ได้ใช้หนังสือ พระพุทธเจ้าไม่ได้ใช้หนังสือ ไม่ได้สอนด้วยหนังสือ ไม่มีการบันทึกด้วยหนังสือ ใช้ปากบอกแล้วก็จำไว้ด้วยจิตใจ เพราะในการเรียนหนังสือมันก็ไม่เพื่อเหมือนเดี๋ยวนี้ มันไม่ฉลาดเหมือนเดี๋ยวนี้พูดกันง่ายๆ แต่เขาก็มีธรรมะ แล้วธรรมะนั้นคุ้มครองให้อยู่กันเป็นสุข และความรู้อันสูงส่งทางธรรมะนั้นก้าวหน้าๆ เรื่อยขึ้นไปจนเรื่องละเอียดลึกซึ้งทางจิตใจ จนมนุษย์ได้รับประโยชน์สูงสุดที่เรียกว่าพระนิพพาน

นิพพานไม่ได้อยู่ไกลตัวเรา

พระนิพพานยังเอามาสอนกันไม่สมบูรณ์และไม่ตรงจุดด้วย คำว่า *นิพพาน แปลว่า เย็น* เป็นภาษาชาวบ้านพูดกันอยู่ก่อนแล้วว่า เย็น เย็น เย็น ถ้าพูดเป็นภาษาไทย ถ้าพูดเป็นภาษาบาลีหรือสันสกฤตครั้งกระโน้น คือ คำว่า นิพพานนั่นเอง นิพพานนั่นแปลว่า เย็น **นิพพุตา เป็นคนที่เย็น** **ปรินิพพุตาก็มันเย็นสนิท** แล้วคนก็ชอบสิ เพราะไม่มีใครชอบร้อน ชอบเย็นเหมือนกันที่คนเดียวนี้ ปัจจุบันนี้ก็ชอบเย็น ที่พูดว่าเย็นนอกเย็นใจ ใครไม่ชอบ

บ้าง เมื่อพูดว่าเย็นอกเย็นใจ ก็แสวงหาอยู่เลย ให้มันเย็น
อกเย็นใจไม่ให้มันร้อน

แต่เดี๋ยวนี้มันมีแต่กิเลสทำให้ร้อน มันก็ร้อนกันไป
จนชิน จนไม่กลัวร้อน จนไม่รู้จักปรารถนาความเย็น พ่อ
แม่ยังไม่ได้รับความเย็นอกเย็นใจจากลูก ลูกยังทำความ
ร้อนอร้อนใจให้พ่อแม่อยู่เสมอ พ่อแม่นั้นก็ไม่ได้นิพพาน
ไม่เป็นนิพพุตา คือ คนเย็น

ทุกคนที่นั่งอยู่ที่นี้ ลูกๆ ทั้งหลาย พ่อแม่ไปประวังตัว
ให้ดี ไปคิดเสียใหม่ ถ้าทำพ่อแม่ให้ร้อนใจไม่เย็น ก็เรียก
ว่า ผิดแล้ว มันเป็นการผิดอย่างยิ่งแล้ว ขอให้สมาทาน
อย่างเคร่งครัดว่าจะต้องไม่ทำให้พ่อแม่ต้องร้อนอร้อน
ใจ ให้พ่อแม่ได้รับความเย็นอกเย็นใจเพราะมีเราเป็นลูก
อยู่เสมอ อย่างนี้เขาใช้คำว่านิพพุตา คือ พ่อแม่นั้นมันเย็น
นิพพุตาก็เป็นนิพพาน เพียงแต่ว่ามันยังไม่เป็นนิพพาน
จริง สมบูรณ์ เต็ดขาด มันเป็นนิพพานในระดับหนึ่ง ช่วง
เวลาหนึ่ง ช่วงกรณีหนึ่ง แต่ถ้ามันเป็นเรื่อยไปไม่ขาดตอน
มันก็ได้ผลเท่ากัน

ขอให้มีความเย็นนอกเย็นใจในทุกกรณีเรื่อยไปไม่ขาดตอน มันก็พอแล้ว นิพพานแปลว่า เย็น ดับเย็นแห่งความร้อน เราต้องเอาความเย็นในภาษาไทยกัน ภาษาฝรั่งหรือภาษาอื่น ๆ อย่าเอามาปนกันมันยุ่ง ถ้าคำว่าเย็นในภาษาไทยละก็ใช้ได้ คือไม่ร้อนก็แล้วกัน อย่างภาษาฝรั่ง ถ้าบอกว่า *cool mind* คือ ใจจิต ใจดำ ไม่เห็นแก่ผู้อื่นเลย ใจเย็น *cool mind* กลายเป็น ใจจิต ใจดำ ไม่เห็นแก่เพื่อนมนุษย์เลย มันใช้ไม่ได้ อย่าเอามาใช้กันมันยุ่งหมด

เอาในภาษาบาลี ในภาษาไทยว่า มันเย็น มันเย็น ไม่มีร้อนก็แล้วกัน เราเย็นที่สุดเมื่อกิเลสไม่เกิดขึ้น ถ้ากิเลสไม่เกิดขึ้นใจจะไม่ร้อน เวลาที่กิเลสไม่เกิดขึ้นเวลานั้นเราอยู่กับนิพพานชนิดหนึ่ง หรือระดับหนึ่งได้แม้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ดูให้ดีเถอะเย็นเมื่อไม่มีกิเลสอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นก็เป็นนิพพานได้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ แต่ว่าไม่ใช่ นิพพานสมบูรณ์ ยังไม่สมบูรณ์

เราเคยร้อนใจจนนั่งกันไม่ติดพื้น ร้อนใจจนเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง ร้อนใจจนไปโดดน้ำตาย กินยาตาย ฆ่าตัวตาย ก็มีอยู่บ่อยๆ ความร้อนมันเป็นอย่างนั้น ถ้าไม่มีเหตุ

อย่างนั้นมันก็เย็น เราก็อยู่สบาย เรียนหนังสือก็สนุก เรียนดี จำดี คิดดี เพราะว่าใจมันเย็น เมื่อใจมันเย็นเป็นนิพพาน นั้นแหละ เป็นเวลาที่สงบสุขและต้องมีพอสมควรกันด้วยความที่เรามีใจเย็นเป็นนิพพานน้อยๆ ต้องมีอยู่บ่อยๆ อยู่ประจำชีวิตเลย ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วมันจะเป็นบ้า มันจะเป็นโรคประสาท มันจะเรียนหนังสือก็ไม่ได้ ถ้าจิตใจมันไม่รู้จักสงบเย็นเป็นรูปนิพพานนี้เสียเลย ดูให้ดีเถิดว่า คำว่า **นิพพานนั้นมันไม่ได้ไกลไปจากตัวเรา**

ไม่เหมือนกับคนบางพวกเขาสอนว่า เราต้องรออีกกี่หมื่นชาติ กี่แสนชาติ จึงจะนิพพาน นั้นมันความหมายของคนพวกนั้น ที่เขาสอนกันอย่างนั้นก็นิพพานอย่างไรหน่า ก็ไม่รู้ ที่เราก็ได้รับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาว่า **เมื่อใดกิเลสไม่เกิดขึ้นในจิต จิตนั้นก็เย็นเป็นนิพพาน** ที่นี้และเดี๋ยวนี้ตามสมควรแก่เหตุปัจจัยของมัน เราจึงมีเวลาที่กิเลสไม่รบกวน ใครมีกิเลสรบกวนอยู่ตลอดเวลา ที่นี้ั่งอยู่ที่นี้ใครมันมีกิเลสรบกวนอยู่ตลอดเวลา แม้ใครจะยกมือเราก็ไม่เชื่อ เพราะว่า ถ้ามันมีกิเลสรบกวนอยู่ตลอดเวลา มันเป็นบ้าตายแล้ว มันไม่ได้มานั่งอยู่ที่นี้หรอก

ถ้ากิเลสมันรบกวนอยู่ทั้ง ๒๔ ชั่วโมง มันไม่ได้มานั่งอยู่ที่นี้มันเป็นโรคประสาท โรคจิต เป็นบ้า และตายแล้ว นั่นเวลาที่กิเลสไม่รบกวนมันมีอยู่มาก เป็นนิพพานน้อยๆ ชั่วคราว เช่น เวลาหลับกิเลสก็ไม่รบกวน เราก็พักผ่อน รุ่งขึ้นเราก็สบายขึ้น เป็นๆ อยู่ ตื่นๆ อยู่นี่แหละ มันก็ยังมีเวลาที่กิเลสไม่รบกวนมากกว่าที่กิเลसरบกวน เพราะฉะนั้นเราจึงเป็นปกติอยู่ได้

ถ้ากิเลसरบกวนอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก เราก็เป็นบ้าแล้ว ไม่ได้มานั่งที่นี้ในลักษณะอย่างนี้ ฉะนั้นเราควรจะมีสติให้เห็นและขอบคุณพระนิพพานที่คุ้มครองเราไม่ให้ต้องเป็นบ้า ไม่ต้องวุ่นวาย ทนทานอย่างมีความสุขเลย เรายังนอนหลับเพราะคุณของพระนิพพานในลักษณะนี้ เรายังมีความพักผ่อนให้รู้สึกเป็นสุขเพราะคุณของพระนิพพานในระดับนี้

เมื่อเรากลุ่มไปด้วยความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว เรากินข้าวก็จะไม่ลง คงจะเคยพบกันมาแล้วทุกคนกระมัง อยากรู้ว่านักเรียนทุกคนเคยพบกับอารมณ์ที่ทำให้กินข้าวก็จะไม่ลงมาบ้างแล้วทั้งนั้น

นั่นแหละเมื่อกิเลสรบกวนถึงที่สุด อากาการที่มันไม่รบกวน มันพอจะมีอยู่สำหรับให้เรากินข้าวลงเป็นปกติ ทำอะไรได้ การพักผ่อนก็เป็นการพักผ่อน

ถ้ากิเลสครอบงำอยู่ตลอดเวลาแล้วจะไม่มีการพักผ่อน เราตั้งใจจะพักผ่อนมันก็ไม่พักผ่อน เพราะกิเลสมันไม่ยอมให้พักผ่อน เมื่อทำการงานก็ทำไม่ได้มันกลุ่มไปด้วยกิเลส เมื่อเรียนหนังสือมันก็เรียนไม่รู้เรื่องเพราะกลุ่มไปด้วยกิเลส จะฝันบังคับก็ได้เป็นส่วนน้อยหรือเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เรื่องส่วนใหญ่มันทำไม่ได้

เราต้องมีเวลาที่จิตมันเกลี้ยงไปจากกิเลส และเราก็จะเรียนหนังสือได้ดี ทำการงานได้ดี ลองเทียบดูเถอะ ถ้าว่าทำการบ้านไปพลางแล้วเปิดเพลง บันทึกลเสียงฟังไปพลางทำได้ดีไหม บางคนก็ยังชอบทำอยู่ เปิดเทปเพลงฟังไปพลาง แล้วทำการบ้านไปพลาง มันทำได้ดีไหม กับถ้าปิดเสียงตั้งอกตั้งใจทำอย่างดีทั้งหมดอันไหนมันจะได้ดี เพราะว่า ถ้าเรายังมามัวฟังไพเราะ ของไพเราะกระตุ้นเตือนจิตอยู่เป็นทาสอายตนะอยู่ จิตใจมันก็เร่าร้อน มันก็ฟังซ่าน มันก็ทำไม่ได้ดี

ปรับปรุงจิตให้เป็นปกติจนเป็นมนุษย์ที่สะอาด สว่าง สงบ

ขอให้พยายามมีเวลาปรับปรุงจิตใจให้ดี ให้ปกติ คือให้เย็น ให้เป็นปกติ ให้เป็นอิสระจากการรบกวนของกิเลสไม่เร่าร้อนแล้วก็เป็นจิตที่เย็น เราก็เรียนได้ดี จะทำงานก็ทำสนุก แม้จะพักผ่อนนอนเล่น ก็พักผ่อนได้ดี ถ้าจิตมันเย็น ถ้าจิตมันหยุด ถ้าจิตมันเกลี้ยง ถ้าจิตมันอิสระ ถ้าจิตมันถูกกิเลสลากคอไล่หัวไปแล้ว มันไม่มีอะไรที่จะทำให้เยือกเย็นเป็นสุขหรือปกติได้ เรียนหนังสือก็ไม่เป็นสุข ทำงานก็ไม่เป็นสุข กินอาหารก็ไม่อร่อย

ถ้าใครเคยกินอาหารแล้วไม่รู้สึกร่อยก็ไปศึกษาดูใหม่่ว่าเพราะอะไร เพราะจิตมันกำลังเป็นบ้ำมันเดือดพล่านไปด้วยการรบกวนของกิเลสซึ่งเป็นของร้อน นิพพานคือความเย็น ภาวะที่เย็น ถ้ามีแก่จิตใจแล้วจิตใจมันก็เย็นเป็นความสุขที่แท้จริง ไม่เหมือนความสุขทางกามารมณ์ ความสุขที่เป็นทาสของอายตนะ อร่อยทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางจิต ในโลกนี้เขาก็เรียกว่าความสุข แต่มันก็เป็นความสุขร้อนทำให้ร้อนอยู่

ตลอดเวลา อาจจะไม่ไหวก็เตรียมไปก็ได้ โดยทางจิตใจ คือ
เป็นคนบ้าคนบอไปก็ได้

แต่ถ้ามันเป็นเรื่องความสุขแท้ของคนที่กิเลส
ไม่รบกวนแล้วไม่มีอันตราย มันจะอยู่สบายจะอายุยืน จะ
เป็นคนมีประโยชน์ เรียนหนังสือก็ได้ดี ทำงานก็ได้ดี พัก
ผ่อนก็พักผ่อนได้ดี ช่วยเหลือผู้อื่นก็ช่วยเหลือได้ดี นี่ขอให้
สนใจว่านี่คือธรรมะสำหรับความเป็นมนุษย์ที่เรายังไม่เคย
ได้เรียน

เราก็ยังไม่รู้จักทำให้ชีวิตนี้ให้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์
ถึงที่สุด คือทำให้มันเย็นไม่ได้ มันก็ไม่เป็นประโยชน์ถึงที่
สุด เราก็เลยไม่เป็นมนุษย์ ถ้าว่าที่จริงเป็นได้แต่เพียงคน
ยังไม่เป็นมนุษย์ ใดๆ ก็เกิดมาเป็นคน นี่เป็นได้แน่

แต่ถ้าเป็นมนุษย์มันต้องมีจิตใจดีกว่านั้น จิตใจ
สูงกว่านั้น คือมีจิตใจที่มีความทุกข์ไม่เป็น เพราะ
คำว่า มนุษย์ แปลว่า จิตใจมันสูง มันสูงกว่า อยู่เหนือ
ความทุกข์ มันทุกข์ไม่ได้ มันเป็นจิตใจที่ไม่มี
ความทุกข์จึง
เรียกว่า มนุษย์ มันมีจิตใจสะอาด บริสุทธิ์ สว่าง แจ่มแจ้ง
แลสงบเย็น เราใช้คำง่ายๆ ว่า สาม ส ; ส. สะอาด

ส.สว่าง ส.สงบ จิตใจชนิดนี้สูงพอที่จะเรียกว่ามนุษย์ ถ้าไม่อย่างนั้นมันก็สกปรก มีด และร้อน มันก็เป็นธรรมดา เป็นได้แต่เพียงคน

เพราะฉะนั้น ขอให้สนใจที่จะเป็นมนุษย์กันให้ได้ มันก็พอแล้ว มันไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น ถ้าเป็นมนุษย์ได้ มันก็มีความสุขและก็เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ที่อยู่ข้างเคียง เรียกว่าเราเองก็เป็นสุข เพื่อนมนุษย์ก็เป็นสุข เดียวนี้เรายังเป็นไม่ได้ เพราะเรายังร้อนอยู่ด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา

**เป็นมนุษย์อย่าให้ละอายสัตว์ อยู่กับปัจจุบันแล้ว
จะเป็นสาวกพระพุทธเจ้าแท้จริง**

เรายังไม่ดีกว่าสัตว์เดรัจฉาน เพราะว่าเราต้องกินยาปวดหัวอยู่บ่อยๆ ใครไม่ต้องกินยาปวดหัวบ้าง ไม่เชื่อใครไม่เคยกินยาปวดหัว แล้วก็ใครไม่ต้องกินยานอนหลับบ้าง ทายเอาที่ถูกว่าหลายๆ คนต้องกินยานอนหลับอยู่บ่อยๆ ไม่อย่างนั้นมันนอนไม่หลับ แล้วใครเคยเห็นแมวมันปวดหัวต้องกินยาปวดหัวบ้าง ใครเคยเห็นแมวมันนอน

ไม่หลับต้องกินยานอนหลับบ้าง มันไม่มี แมว หมา กา ไก่
สุนัข วัว ควายอะไรมันไม่ต้องกินยาปวดหัว ไม่ต้องกินยา
นอนหลับก็ไปเทียบกันดูสิว่าใครมันจะน่าหัวเราะกว่าใคร

เป็นมนุษย์ทั้งทีนอนไม่หลับต้องกินยาช่วยนอน
หลับ ปวดหัวบ่อยๆ อะไรหน้อยก็ปวดหัว เกรี้ยวกราด
มันต้องกินยาแก้ปวดหัว เราจะประมาณดูว่าทั้งโลกนี้มัน
คงกินยาปวดหัววันหนึ่งเป็นต้นๆ ทีเดียวทั้งโลก แล้วมัน
กินยานอนหลับวันหนึ่งกันเป็นต้นๆ ทั้งโลก หมายถึงทั้ง
โลก ไอ้สัตว์เดรัจฉานไม่ต้องกินสักเม็ดหนึ่งเพราะมันไม่มี
จะกิน เพราะมันไม่ต้องกิน เพราะมันไม่ปวดหัว เพราะมัน
ไม่มีเหตุที่ทำให้นอนไม่หลับ

เมื่อเราพูดไปอย่างนี้ก็มีคนเขาคัดค้านว่า พูดเอา
เอง แมวปวดหัวใครจะไปรู้มัน หมาปวดหัวใครจะไปรู้มัน
แมวนอนไม่หลับใครจะไปรู้มัน คนธรรมดาเนี่ยมันรู้เพราะ
มันเห็นอยู่ว่ามันไม่มีเหตุที่ต้องให้ปวดหัว เหตุที่ให้ปวดหัว
เราเห็นอยู่ว่าเหตุที่ให้แมวหมาปวดหัวมันไม่มี นี่คือความ
คิดที่มันฟุ้งซ่าน มันวิตก มันกังวล มันอาลัยอาวรณ์ มัน
ทะเยอทะยานมากเกินไปกว่าที่จะมีอะไรมาสนองความ

ต้องการได้ พอมันติดต่อกันนานเข้ามันก็ปวดหัวมันก็นอน
ไม่หลับ

สิ่งเหล่านี้สัตว์มันไม่มีแต่คนมันมีมาก เพราะฉะนั้น
เราละอายสัตว์กันเสียบ้าง สัตว์มันดีกว่าเราที่มันไม่ต้อง
กินยาปวดหัว ไม่ต้องกินยานอนหลับ จะเห็นได้ง่ายๆ ก็
ตรงว่าสัตว์เหล่านั้น มันไม่มีพุงนี้ ไม่มีวานนี้ สัตว์ไม่ได้
คิดว่า พุงนี้จะกินอะไร สัตว์ไม่ได้คิดว่า พุงนี้ไอ้ลูกจะกิน
อะไร พุงนี้ลูกจะมีสตางค์ไปโรงเรียนไหม สัตว์มันไม่ต้อง
คิด สัตว์มันไม่มีพุงนี้ ที่แล้วมาวานนี้มันก็แล้วไป มันก็ไม่
ต้องคิด เรามันคิดกันยุ่ง เพราะนั้นสัตว์มันถือคำสั่งสอน
หรือมันมีการถือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยไม่รู้ตัว

พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า อย่ากังวลถึงอดีตที่
ล่วงมาแล้ว อย่ากังวลถึงอนาคตที่ยังไม่มา จงจัดการ
แต่กับสิ่งที่มีอยู่เฉพาะหน้าที่นี่เดี๋ยวนี้ทำให้ดีที่สุด แล้ว
สัตว์มันก็ทำอย่างนั้นจริงๆ แต่คนมันไม่อย่างนั้น มันจะ
ไม่สนใจเรื่องที่อยู่เฉพาะหน้า ไปเอาเรื่องอดีตหนหลังมา
อาลัยอาวรณ์ได้หลายวัน หลายเดือน หลายปีย้อนหลัง
โน่น แล้วมันหวังในอนาคตแล้วมันก็สร้างวิมานในอากาศ

มันก็เป็นอนาคตที่มากเกินไป จนปัจจุบันนี้ไม่ได้รับการ
แก้ไขที่ถูกต้อง นั้นโดยธรรมชาติโดยอัตโนมัติ

สัตว์เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้ามากกว่าคน น่า
ละอายไหม คิดดูเถอะ เพราะว่าสัตว์ไม่ถูกผูกพันด้วยอดีต
และอนาคตเหมือนคน เพราะฉะนั้นสัตว์จึงไม่ปวดหัว จึง
ไม่นอนไม่หลับ นี่ไม่ได้บอกให้ไปเป็นสัตว์ แต่บอกให้รู้สึก
ละอายแก่สัตว์บ้าง เพราะเรายังไง ยังไงก็อย่าให้ละอาย
แก่สัตว์เลย

รู้จักดำรงจิตใจไว้ในลักษณะที่ไม่ต้องปวดหัว
เถิด ดำรงจิตใจไว้ในลักษณะที่ไม่ต้องนอนไม่หลับ
เถิด นั้นแหละจะเป็นสาวกลูกศิษย์พุทธมามกะที่ดีของ
พระพุทธเจ้า นี่คือการศึกษารรณะเพื่อประโยชน์อย่าง
นี้ เพื่อเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจสูงอยู่เหนือความทุกข์ เดียวนี้
มันไม่อย่างนั้น มันตรงกันข้าม ในความทุกข์ที่มันไม่เคย
มีมันทำให้มีขึ้นมา ทำให้มีขึ้นมา

เมื่อก่อนมนุษย์ก็เหมือนสัตว์ ไม่คิดมาก ไม่หวัง
มาก ไม่อะไรมาก มันก็เป็นสัตว์ เกือบจะระดับสัตว์ ที่เรา
เรียกว่าครึ่งคนครึ่งสัตว์มันก็ยังไม่ค่อยปวดหัว แม้นคนป่าก็

ไม่มีปัญหาเพราะมันไม่สร้างปัญหาขึ้นมา เพราะมันไม่มุ่งหมายอะไรเกิน เต็มวันเราทำให้มันเกินเรื่องมันก็มาก เมื่อทำไม่ทันมันก็ปวดหัว เราควรจะลดสิ่งที่มันเกินๆ ออกไปเสีย ให้ปัญหามันน้อยลง เรื่องกินเกิน เรื่องแต่งเนื้อแต่งตัวเกิน เรื่องที่อยู่อาศัยใช้สอยเกิน แม้แต่เรื่องบำบัดไข้โรคภัยไข้เจ็บก็อย่าให้มันเกิน อย่างนี้เขาเรียกว่ามันจะไม่เกิดปัญหาชนิดที่มันไม่เกิดแก่สัตว์

เราสูงขึ้นมากกว่าสัตว์ ทุกคนจะพูดอย่างนั้นว่า มนุษย์สูงขึ้นมากกว่าสัตว์โดยเฉพาะมันสมองและจิตใจ แล้วสูงขึ้นมาทำไม สูงขึ้นมาในลักษณะไหน จึงมาปรากฏอยู่เป็นพวกที่นอนไม่หลับปวดหัวอยู่เสมอ มีความทุกข์ทรมานอย่างไรอย่างหนึ่งอยู่เสมอ อย่างนี้มันก็ไม่สูง มันก็น่าละอายสัตว์อยู่ร่ำไป นั้นช่วยกันเร็วๆ ศึกษาธรรมะที่ประพฤติกปฏิบัติแล้วทำให้ไม่ต้องปวดหัว ไม่ต้องนอนไม่หลับ ไม่ต้องทุกข์ทรมานหมอง ไม่ต้องเลยไปจนถึงเบียดเบียนผู้อื่น

สัตว์นั้นไม่เบียดเบียนกันนอกจากที่มันกินเป็นอาหารเท่านั้น นั้นไม่เรียกว่าเบียดเบียน ที่จะยกกองทัพ

มาฆ่ากันเหมือนมนุษย์ทำไมเป็น ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำ เราจะเห็นแต่ว่าสัตว์ใหญ่กินสัตว์เล็กเป็นอาหาร ปลาใหญ่กินปลาเล็กเป็นอาหาร นั้นมันไม่ใช่ลักษณะแห่งสงครามหรือการเบียดเบียน มันมีลักษณะเหมือนที่ว่าแมวมันก็ต้องกินหนู เพราะมันมีธรรมชาติอย่างนั้น มันสร้างกันมาอย่างนั้น

แต่คนเราไม่อย่างนั้น เอาเปรียบผู้อื่น รุกล้ำผู้อื่น ใช้เครื่องมืออันวิเศษอันลึกลับ จนเรียกว่าทำสงคราม ทำมหาสงคราม มันก็น่าละอายสัตว์ ที่ว่าสัตว์มันเบียดเบียนกันอย่างนั้นไม่ได้ มันเพียงมีในเมื่อมนุษย์มันมีมันสมอง มันเจริญ แล้วในที่สุดก็ได้มีปัญหาสำหรับมนุษย์ แม้ที่สุดแต่ว่านอนไม่หลับหรือปวดหัวสมน้ำหน้ามัน

ใครจะอยู่กลุ่มนี้ก็รีบถอนตัวออกไปเสียเถอะ ก็อย่าไปอยู่ในกลุ่มที่น่าละอายแก่สัตว์ ดำรงตนให้ถูกต้อง ไม่ต้องมีเรื่องปวดหัว ไม่ต้องมีเรื่องนอนไม่หลับ ต้องไม่มีเรื่องกระสับกระส่าย โศกเศร้า เกลียดกลัว อะไรมากมาย เหมือนที่สัตว์มันไม่มี

คน แปลว่า เกิดมา มนุษย์ แปลว่า ใจมันสูง อย่าเอาไปปนกันเสีย มันจะทำให้เข้าใจผิด เราพยายามแยกคนออกมาจากมนุษย์ พวกลัทธิซ้ายเขาว่าไม่ได้แล้วมันเป็นการแบ่งชั้นวรรณะ แบ่งชนชาติ แบ่งชนชั้นแล้วชนชั้นมนุษย์ ชนชั้นคน แบ่งแยกกันไม่ได้ เราว่า เราแบ่งแยก เราต้องแบ่งแยกคนออกจากมนุษย์ ให้มันอยู่กันคนละชั้น

มนุษย์มันต้องดีกว่าคนเพราะว่าคนพอเกิดมามันก็เป็นคน แต่มนุษย์มันต้องดีกว่านั้น มันต้องมีธรรมะสำหรับมนุษย์ คนโบราณเขาถือเป็นหลักและสอนสืบๆ กันมาว่า ธรรมะทำให้คนต่างจากสัตว์ คือมาเป็นมนุษย์ การกินอาหาร การนอนหลับ การซี้ซลาด หนีอันตราย การสืบพันธุ์ เหล่านี้เหมือนกันทั้งมนุษย์และสัตว์ ไม่มี ความผิดแปลกแตกต่างกัน ส่วนนั้นมันเสมอกัน แล้วส่วนที่แปลกกันคือมีธรรมะ

ธรรมะที่เรามาแสวงหาเป็นการศึกษาที่สามต้องเอามาใส่ให้เต็ม แล้วเราก็จะผิดแปลกแตกต่างจากสัตว์เดี๋ยวนี การศึกษาของเราเป็นระบบหมาหางด้วน มัน

ขาดส่วนที่สาม เรียกว่า การศึกษาไม่สมบูรณ์ ไม่ทำให้คนผิดแปลกแตกต่างจากสัตว์ ถ้าเรามีแต่การศึกษาเพียงเท่านี้ มันก็มีแต่คนเห็นแก่ตัว เป็นอันธพาลเต็มบ้านเต็มเมือง อันธพาลชุมยิ่งกว่ายุค ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก คอยดูเถอะ อันธพาลจะชุมยิ่งกว่ายุคมากขึ้นไปอีก เพราะไม่มีธรรมะที่จะควบคุมคนไว้เป็นมนุษย์ที่ถูกต้องไม่เป็นอันธพาล

ศึกษาปฏิบัติธรรมสรุปลงใน ๓ ข้อ

อาตมาก็แสดงความยินดี ขอแสดงความยินดีหน่อยว่าที่เธอทุกคนมาที่นี่ให้เข้าใจว่า เพื่อมาหาการชดเชย ถ้าไม่จริงเราก็โง่ไปคนเดียว เพราะว่าเธอไม่ได้มาหาการชดเชยส่วนที่มันขาด แต่หวังเหลือเกินว่าทุกคนมาที่นี่จะมาหาธรรมะชดเชยการศึกษาที่สาม ซึ่งมันยังขาดอยู่ ถ้าทำได้มันก็คุ้มค่ามา ค่าเหนื่อย ค่าเสียเวลา ค่ารถ ค่าอะไรต่างๆ เป็นอันว่าถือว่ามาที่นี่มาหาการศึกษาที่สาม หรือว่าชดเชยให้กับการศึกษาที่สามที่มันมีอยู่บ้างแล้ว ก็ขออนุโมทนา เพราะมันเป็นสิ่งที่น่าอนุโมทนา แต่

ถ้าเข้ามาเพื่ออย่างอื่น แล้วก็ไม่มีอะไรจะพูด

เป็นอันว่าเราจะต้องศึกษา หากการศึกษาที่สามมา
ชดเชยคือมีธรรมะ มีศาสนา มีธรรมะ ก็ควรจะพูดกันถึง
คำว่า มีธรรมะกันอย่างไร มาศึกษาธรรมะเพื่อไปเป็นผู้มี
ธรรมะ หลักธรรมะนั้นเป็นอย่างไร เมื่อกล่าวโดยผลคือมี
ความสุข ทั้งตนเองและผู้อื่น มันเป็นเรื่องผล ทำอย่างไร
มันจะได้มา มันต้องกล่าวโดยเหตุ มันต้องพูดถึงเหตุว่าทำ
อย่างไรมันถึงจะได้ผล คือความเป็นสุขส่วนตนและทั้งผู้อื่น

เราก็ต้องปฏิบัติธรรมะ เราต้องเรียนธรรมะ ให้รู้พอ
สำหรับปฏิบัติ เรื่องธรรมะมันมากถ้าแจกเป็นรายข้อแล้ว
มากจนจำไม่ไหว จึงต้องสรุปเป็นหมวดๆ จึงอยากจะเอา
อย่างที่สรุปมาแล้ว ที่เห็นว่าดีที่สุดแล้วมาบอกแก่พวกเธอ
ว่าถ้าจะปฏิบัติธรรมะแล้ว ก็ขอให้ปฏิบัติไปในรูปแบบ
สามหมวด คือ ๑. มันรักผู้อื่น ๒. มันบังคับตัว ๓. มัน
เป็นสุขในการทำงาน ถ้าไม่เจดก็ช่วยจำไปได้ นะ หนึ่งต้อง
รักผู้อื่น สองมันต้องบังคับตัว สามมันต้องเป็นสุขในการทำงาน

รักผู้อื่นหลักพื้นฐานของทุกศาสนา

รักผู้อื่นนั้นเป็นหลักของทุกศาสนาเลยไม่ว่าศาสนาไหนในโลกนี้ เป็นศาสนาคริสต์ตั้งแล้วก็ยิ่งเน้นมาก พระเยซูเน้นมากเรื่องรักผู้อื่น เรื่องไมโกรธผู้อื่น เรื่องให้อภัยแก่ผู้อื่น เรื่องอะไรนี้เน้นกันทุกศาสนา ศาสนาพุทธก็เหมือนกัน โลกนี้ไม่มีความสุขเมื่อไม่มีการรักผู้อื่น

ดังนั้นเราจึงให้ทุกคนถือหลักว่าสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น อย่าเอาแต่คนเลย เอาลงไปถึงสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น คนก็เป็นเพื่อนทุกข์ เพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย สัตว์เดรัจฉานทุกชนิดมันก็เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะมันมีความรู้สึกเหมือนกัน ต้นไม้ต้นไม้มันก็มีชีวิต มันมีความรู้สึก

เดี๋ยวนี้ไม่มีปัญหาแล้ว ทางวิทยาศาสตร์ศึกษาค้นคว้าจนพบว่าต้นไม้มันก็มีความรู้สึกไม่อยากตาย อยากได้การประเล้าประโลมอะไรเหมือนกัน มันก็เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วย ฉะนั้นเราอย่าเบียดเบียน สัตว์เดรัจฉาน อย่าเบียดเบียนต้นไม้ มันเป็นเพื่อน

ทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ถ้าเราวางหลักถึงขนาดนี้แล้ว ก็ เบียดเบียนใครไม่ได้ ไม่เห็นแก่ตัวมันก็รักผู้อื่นได้โดยไม่ ยากลำบาก นี่จึงยกเรื่องรักผู้อื่นขึ้นมาเป็นข้อแรกสำหรับ ศีลธรรมในโลก

เดี๋ยวนี้ในโรงเรียนมันก็ยังตีกัน มันยังตีกัน ระหว่างโรงเรียน มันก็ยังตีกันระหว่างวิทยาลัย อย่างที่ หนังสือพิมพ์เขาลงบ่อยๆ มีการยกพวกตีกันระหว่างวิทยา ลัยบ่อยๆ ระบบการศึกษาหมาหวาด่วนมันเป็นอย่างนี้ มันยังต้องตีกันต่อไปอีก เพราะมันไม่รู้จักรักผู้อื่น เพราะ ฉะนั้นเราจึงฝึกฝนการรักผู้อื่นเท่าที่เราจะทำได้ เราจะ นึกถึงจิตใจของผู้อื่น ถ้าเราสามารถจะช่วยเหลือผู้อื่น แล้ว ก็ฝึกไว้ให้เป็นนิสัยเถอะ ไม่ต้องช่วยเหลืออะไรมากมาย เพราะว่าเราก็ไม่ค่อยมีเงินมีอะไร แต่ถ้าว่ามันจะช่วยเหลือ กันได้ก็ทำดีกว่า

ระเบียบโบราณโบราณ พวกเราอาจจะเห็นว่าครีครุระ เขาก็ยังมีโดยถือเป็นหลักว่า ถ้ายังไม่ได้ให้ผู้อื่นกิน แล้วตัว เองจะยังไม่กิน เดี่ยวนี้ใครทำอย่างนี้บ้าง ถ้ายังไม่ได้ให้ผู้ อื่นกินตัวเองจะยังไม่กิน นี่เขาถือกันอย่างนี้ ถ้าไม่มีคนมา

ให้สุนัขกินก็ได้ แมวกินก็ได้ ให้แมว ให้สุนัข ให้ไก่กินก่อนก็ได้ แล้วเราจึงจะกิน

ถ้าไม่มีอะไรจริงๆ มดตัวเล็กๆ ที่เดินไปเดินมาอยู่นั่น ให้มันกินก่อนเถอะ แล้วเราจึงค่อยกิน นี่คนโบราณเขาถือกันอย่างนี้ เพราะข้อมนินิสัยให้ลึกลงไปถึงกับว่ารักผู้อื่น เห็นแก่ผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น จนมีหลักขึ้นมาว่าถ้ายังไม่ได้ให้ใครกินก่อนแล้วตัวเองยังไม่กิน

ที่ยังเห็นอยู่เดี๋ยวนี้ง่ายๆ มากๆ ก็เช่นว่ายังไม่ได้ใส่บาตรก็ยังไม่กินก็ยังมีอยู่มาก แต่ที่ถึงกับว่าพอจะเปิบข้าวเข้าปากต้องแบ่งออกไปวางไว้ให้มด ให้แมลง ให้นก ให้สัตว์อะไรกินก่อนเดี๋ยวนี้ไม่ค่อยเห็นแล้ว แต่ก็ยังเห็นอยู่ อาตมาก็ยังเห็นอยู่ แต่อย่าระบุนเลยว่่าที่ไหนเดี๋ยวมันจะกระทบกระเทือน แต่ก็ยังมีคนปฏิบัติอยู่มันเพาะนิสัยจิตใจชนิดที่ว่าไม่ดูตาย ไม่ *cool mind* เหมือนที่ว่าเมื่อตะกี้ ใจจิต ใจชืดอย่างนั้น มันก็ไม่มีมันก็เกิดความรัก ความเมตตาขึ้นมาในโลกนี้

นี่แหละข้อที่หนึ่งหลักธรรมะ คือการรักผู้อื่น แล้วมันก็ทำลายความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวน้อยลงๆ ถ้า

หมดมันก็บรรลุมรรคผล นิพพาน ที่จะพูดกับคนที่เห็นแก่ตัว ถ้าใครเห็นแก่ตัวเราก็จะพูดว่าช่วยผู้อื่นนั้นแหละมันย้อนกลับมาช่วยตัว เราจะช่วยผู้อื่นทั้งบ้านทั้งเมืองช่วยไปเถอะ แล้วผลนั้นมันจะกลับย้อนมาเป็นประโยชน์แก่ตัว

เพราะฉะนั้นคุณเสียใจใหม่ว่าช่วยผู้อื่นนั้นมันก็คือช่วยตัว ช่วยตัวเอง จริง ไม่จริง ก็ไปดูเอาเองเถอะ ขอให้ช่วยผู้อื่นไว้ให้รอดด้านเถอะ แล้วการช่วยผู้อื่นนั้นมันจะย้อนกลับมาช่วยตัวผู้นั้น มันจะเต็มไปด้วยผู้หวังดีกรุณาเมตตาเอ็นดู เป็นเพื่อนคอยคุ้มครอง มันก็เลยกลายเป็นมาช่วยตัว เพราะฉะนั้นอย่าเห็นว่า ช่วยผู้อื่นนั้นเสียเปล่า สูญเปล่า นั้นมันเป็นเรื่องของคนตาสั้นมันไม่เห็นอะไร ถ้าตามันปกติมันจะมองเห็นตลอดไปถึงว่าช่วยผู้อื่นแล้วมันก็คือช่วยตัว นี่ข้อที่หนึ่ง คือ รักผู้อื่น

ผู้ที่ เป็นสุภาพบุรุษได้เพราะสามารถควบคุมตัวเอง

ข้อที่ ๒. **บังคับตัว** ความหมายมันไปถึงว่าบังคับจิต บังคับจิต มันไปถึงบังคับกิเลส บังคับกิเลส บังคับจิต นั่นคือบังคับตัว เดียวนี้เราไม่บังคับตัวและการศึกษาสมัย

ใหม่นี้ไม่สอนให้บังคับตัว การศึกษาศัมัยใหม่ที่ว่าหมาทาง
ด้วนอย่างยิ่งหรือเป็นข้างทางด้วนด้วยซ้ำไป ของประเทศ
ใหญ่ๆ มันสอนไม่บังคับตัว ไม่บังคับความรู้สึก ไปสอนกัน
แต่ว่า บังคับความรู้สึกนี่มันกดดัน มันเสียอิสรภาพ มันไม่
เป็นสุข ก็เลยไม่สอนให้บังคับตัว

เด็กนักเรียนไม่ได้รับการสั่งสอนให้บังคับตัว ถ้า
ไปเคารพครูบาอาจารย์มันเป็นการสูญเสียอิสรภาพ มัน
ก็เลยไม่ต้องเคารพครูบาอาจารย์ ถึงกับยอมให้ว่าถ้าว่า
เด็กนักเรียนคนหนึ่งมันจะจุดประทัดโยนใส่ครูเมื่อเข้ามา
ในห้องเรียนก็ให้ถือว่าเป็นเรื่องประชาธิปไตย ดีแล้ว เป็น
กันเองแล้ว เป็นความสุขด้วยกันแล้ว คือไม่ต้องบังคับ
ตัว นี่มันก็สูญหมด การบังคับตัวให้อยู่ในระเบียบมันก็
สูญหายหมด

เพราะฉะนั้นเราจึงมีปัญหามากขึ้นเนื่องจากการไม่
บังคับตัว นับตั้งแต่เด็กเล็กๆ ก็ไม่บังคับตัวมันก็ตื้อตึง มัน
ก็สร้างปัญหา มันก็ไม่ทำตามระเบียบแบบแผนข้อบังคับ
ของโรงเรียน ของศาสนา ของอะไรต่างๆ ทีนี้กิเลสก็ไสหัว
มัน ไสหัวผู้ไม่บังคับตัว คือไม่บังคับจิต ไม่บังคับกิเลส

แล้วกิเลสมันก็ไล่หัวเขาไปประพฤติเลว ประพฤติชั่ว เป็น
อัมธพาล

ไปดูเถอะอัมธพาลคนไหนในโลกนี้ มันก็คือคนไม่
บังคับตัว มันก็ขโมยบ้าง ปลิ้นจี้บ้าง ช่มชืนบ้าง ช่มชืนแล้ว
ฆ่าบ้าง ทุกอย่างมันเป็นกิเลสที่ไม่บังคับตัว การไม่บังคับตัว
มันให้ผลอย่างนี้ ก็ลงไปนอนในอบาย ในนรก แล้วเพื่อน
มนุษย์ทุกคนก็พลอยเดือดร้อนเพราะผู้ที่ไม่บังคับตัว

เพราะฉะนั้นขอให้ทุกคนเริ่มต้นบังคับตัวตาม
ระเบียบแบบแผนของโรงเรียน อย่าดี้อดิ่ง ให้บังคับตัว
จากกฎเกณฑ์ภายนอกก็ให้ทำตาม และที่เป็นภายในก็
ต้องบังคับ อยากจะโกรธก็อย่าโกรธเลย อยากจะหลงรัก
ก็อย่าไปบ้าเลย อยากจะประมาท อดดี สับเพร่า อะไร
ก็อย่าไปทำเลย บังคับไว้ให้ได้ นี่เรียกว่าผู้บังคับตัว และ
ก็จะไม่มีปัญหาเกิดขึ้นคือจะปลอดภัยจากความทุกข์
ทั้งภายนอกและภายใน จะไม่ถูกอันตรายจากอัมธพาล
ภายนอก ภายในก็ไม่ถูกไฟกิเลสเผาผลาญให้เร่าร้อน และที่
ดีก็คือจะไม่ต้องละอายแหมะคือจะไม่ปวดหัว

คนที่บังคับตัว บังคับให้มีระเบียบร่องรอยอยู่ใน
นี้มันจะไม่ต้องปวดหัว จะไม่ต้องนอนไม่หลับ จะไม่ต้อง
ชนิดที่ว่าขาดธรรมชาติมันก็มีความสุขส่วนตน ผู้อื่นที่อยู่ข้าง
เคียงก็พลอยได้รับความสุข นั้นขอให้บูชาการบังคับตัวซึ่ง
เป็นหลักของทุกศาสนาด้วยเหมือนกัน เมื่อตะกี้ว่าการ
เห็นแก่ผู้อื่น รักผู้อื่นนั้นเป็นหลักศาสนาทุกศาสนา แต่
การบังคับตัวนี่ก็เป็นหลักในศาสนาทุกศาสนา

เราควรจะบังคับตัว โดยเฉพาะคือบังคับกิเลส ถ้า
จะโกรธก็อย่าเพิ่งโกรธ ละอายเมื่อโกรธ มีหิริโอตตปะ
ก็จะบังคับได้ เครื่องช่วยให้บังคับได้นั้นคือหิริและ
โอตตปะ ถ้าเราไม่ละอาย เราเป็นคนถือด้าน เราก็ไม่
บังคับตัว ถ้าเราเป็นคนบ้ำระห่ำ ไม่รู้จักกลัวชั่ว กลัวบาป
เป็นคนบ้ำบิ่น บ้ำระห่ำ มันก็ไม่บังคับตัว เพราะมันไม่มี
หิริไม่มีโอตตปะ เพราะมันละอายมันกลัวต่อความชั่ว
มันก็บังคับตัวได้ หรือจะสรุปว่ามันไม่รู้จักเข็ดหลาบ ถ้า
มันรู้จักเข็ดหลาบในการพลั้งพลาดในการเสียหาย แล้ว
มันก็บังคับตัวได้

เราพยายามที่จะมีหิริและโอตตปะ อย่าเป็นคน

กระด้าง อย่าเป็นคนดื้อน อย่าเป็นคนบ้าบิ่น อย่าเป็นคนไม่รู้จักหลายไม่รู้จักจำ ดังนี้แล้วเราก็จะบังคับตัวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือบังคับกิเลสซึ่งมันยากแสนยาก ถ้าบังคับได้จริง หหมดไปแล้วมันก็บรรลุมรรคผลนิพพาน เต็มใจเอาแต่ว่าอยู่ในโลกนี้ ในบ้านในเมืองนี้ก็บังคับตัว ให้เต็มทีที่จะไม่สร้างปัญหาขึ้นมา นี่หลักธรรมะข้อที่สอง ว่าบังคับตัว

พวกฝรั่งสมัยโบราณที่เขาเข้ามาในเมืองไทย เขาเอาคุณธรรมข้อนี้กันนัก ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัย ของเขานิยมความเป็นสุภาพบุรุษกันสูงสุดนี่คือการบังคับตัว เพราะความเป็นสุภาพบุรุษนั่นเอง หรือความเป็นสุภาพบุรุษ ก็คือผู้ที่บังคับตัวได้นั่นเอง เต็มใจฝรั่งเขาก็ตัดออกไปแล้วเหมือนกันการศึกษาส่วนที่สาม เขาเป็นผู้นำในระบบการศึกษาหมาหางด้วน เราไปตามกันเขา ไปตัดหางตามเขา เราก็เป็นหมาหางด้วนตามเขา

เรื่องในนิทานอีสปหรือหนังสือเล่มสอนอ่านตอนสมัยแรกๆ โน่นก็มีอยู่อย่างนี้ เรื่องหมาหางด้วนมันติดกับหางด้วน แล้วมันก็หลอก เทียบหลอกหมาทั้งหลายว่า

ทางด้านดีกว่า สบายกว่า อะไรดีกว่า หมาโง่ๆ มันก็พลอย
ตัดหางตาม หมาแก๊งลาดตัวหนึ่งบอกว่า กูไม่เอา เรื่องนี้
โกหก ไม่จริง หลอกหลวง เขาไม่ยอมตัดหาง ประเทศไทย
เราพุทธบริษัทควรจะเป็นอย่างนั้น ควรจะไม่ยอมตัดหาง
ควรจะมีการศึกษาที่สมบูรณ์ต่อไปตามเดิม

การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรมะ

ที่นี้ข้อที่ ๓. หลักข้อที่สาม ว่ามีความสุขในการทำงาน เพื่อจะแก้นิสัยสันดานของคนทุกคน คือถ้าพูด
ตรงๆ ว่าทุกคนในโลกนี้ไม่มีใครอยากทำงานหรอก ที่นั่ง
อยู่ที่นี้ทุกคนใครมันอยากทำงานบ้าง ถ้าไม่ต้องทำดีกว่า
ใช้ไหม ที่ทำนั่นเพราะจำเป็นใช้ไหม ที่ต้องเรียนหนังสือ
เพราะมันจำเป็นใช้ไหม ดูที่ต้องทำงานอะไรก็ตามเพราะ
มันจำเป็น โดยเนื้อแท้แล้วมันอยากนอน เหมือนสุนัขกับ
แมวพอวางเข้ากันนอน ไม่จำเป็นก็ไม่ไปหากิน มันจึงไม่ค่อย
มีเรื่องปวดหัว

เดี๋ยวนี้เรามันต้องเครียด มันจำเป็นต้องทำงาน
ต้องเรียน ต้องต่อสู้อะไรต่างๆ มันก็มีเรื่องปวดหัวเป็น

ธรรมดา เอาเป็นว่าถ้าเราสมัครเสียเลย เราสมัครเสียเลย ไม่ต้องขัดแย้งกัน ไม่ต้องมีการขัดแย้งกันระหว่างนิสัย สันดานกับการเป็นอยู่ในโลกมนุษย์นี้ก็ผสมโรงไป สนุกในการทำงานคืออยากจะทำให้ระลึกนึกถึงความจริงอันลึกซึ้งของธรรมชาติว่า ธรรมชาตินี้มันสร้างหน้าที่มาให้สิ่งมีชีวิตทั้งหลายต้องทำหน้าที่ ถ้าทำหน้าที่ของตนคือถูกต้อง ตามกฎของธรรมชาติ

แต่มนุษย์ไม่ชอบ มนุษย์ไม่ชอบ ก็อยากจะไม่ทำ ถ้ามนุษย์ทำก็เป็นมนุษย์ที่ดี มนุษย์ที่ถูกต้อง ถ้าเรามีหลักในข้อนี้ว่า ธรรมชาตินี้เป็นธรรมชาติข้อแรก แล้วกฎของธรรมชาติเป็นธรรมชาติข้อที่สอง บังคับให้ธรรมชาติให้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ สำหรับสิ่งที่มีชีวิตนี้เป็นธรรมชาติข้อที่สาม หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ แล้วผลที่ได้รับตามหน้าที่นั้นเป็นธรรมชาติข้อที่สี่ข้อสุดท้าย

ธรรมชาติข้อที่สามว่าให้ทำหน้าที่ ตามกฎของธรรมชาติ นั้น แล้วจะได้รับผลตอบแทน คือความปกติ ความเป็นสุข ความไม่มีปัญหา นั้นสิ่งมีชีวิตทั้งหลายต้อง

ทำหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ หน้าที่ที่แรกก็คือพยายามให้รอดชีวิตอยู่ได้ เราต้องหากิน ต้องกิน ต้องอาบ ต้องถ่าย ต้องบริหารกาย ต้องทำทุกอย่างเพื่อรอดชีวิตอยู่ได้ โดยปัจจัยทั้งสิ้น นี่คือน้ำที่ที่แรก ถ้าไม่ทำมันก็เกิดปัญหา หรือว่าถึงกับตายไปเลย อยู่ไม่ได้

แต่ว่าหน้าที่เพียงให้รอดชีวิตอยู่ได้นี้ไม่พอ ต้องให้ดียิ่งขึ้น ดียิ่งขึ้นๆ จนถึงจุดสูงสุดของความดีของมนุษย์ นี่เป็นหน้าที่ส่วนที่สอง หน้าที่ภาคแรกให้รอดชีวิตอยู่ได้ หน้าที่ภาคสองให้ถึงที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะไปถึงได้ ถ้าใครไม่ทำหน้าที่นี้ คนนั้นไม่ควรจะเป็นมนุษย์ เป็นแต่คนก็แล้วกัน เป็นแต่คนไปเถอะอย่าเป็นมนุษย์เลย เป็นแต่คนในระดับที่คล้ายๆ สัตว์

เราต้องสนุกในการทำหน้าที่ซึ่งจะสมคัลล่อยกับธรรมชาติ ที่มันมีกฎของธรรมชาติระบุไว้ว่า สิ่งที่มีชีวิตต้องทำหน้าที่เราอย่ามัวซีเกียจอยู่เลย คนทุกคนในโลกไม่ได้รักทำงาน ซีเกียจ ทำเท่าที่จำเป็นบังคับ แล้วก็อยากรวลัด คือไม่ต้องทำหน้าที่เหน็ดเหนื่อยแล้วรวลามากๆ กระทั่งว่าไม่ได้ตั้งใจก็ขโมยหรือเป็นอันธพาล เพราะ

เขาไม่อยากทำงาน ไม่อยากทำหน้าที่ตามระเบียบตามกฎหมายเกณฑ์ เขาจึงรวยลัด เรียนลัด ขโมย เป็นต้น เขาไม่อยากทำหน้าที่

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ที่เป็นมนุษย์ที่ควรเคารพ
นับถือว่าเขาเป็นมนุษย์ เขาจะแจวเรือจ้างอยู่ก็ดี เขาจะถีบสามล้ออยู่ก็ดี เขาจะล้างท่อถนนอันสกปรกก็ดี จะเป็นกวาดถนนก็ดี หรือทำงานต่างๆ ง่ายๆ อะไรก็ดี ก็ควรจะถือว่าเขาทำหน้าที่ของมนุษย์เต็มตามกำลังสติปัญญาที่ธรรมชาติมอบให้แก่เขา ธรรมชาติมันมอบสติปัญญาให้แก่คนทั้งหลายนี้ไม่เท่ากัน คนหนึ่งควรที่จะไปเป็นประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี อะไรก็ตามเป็นลำดับๆ กระทั่ง คนหนึ่งมันเหมาะแต่สำหรับจะแจวเรือจ้าง

ครั้งหนึ่งไปกรุงเทพฯ เห็นคนแจวเรือจ้าง สมัยโน้นมีแต่แจวเรือจ้าง มันคมนาคมมันใช้เรือจ้างมากในแม่น้ำ มันแจวเรือจ้างไปพลาจ ร้องเพลงไปพลาจ เราจ้างเขาแจวไกลตั้งสองชั่วโมง จากสถานีรถไฟแห่งหนึ่งกว่าจะไปถึงที่อยู่ ก็ต้องแจวเรือตั้งสองชั่วโมง เขาร้องเพลงไปพลาจ แกว่งเท้าเฉิบๆ ไปพลาจ เท้าหนึ่งแกว่งไปพลาจ

เป็นสุขเมื่อแจวเรือจ้าง

เราเห็นว่านี่มันเก่งกว่าเราแล้ว มันบังคับความรู้สึกได้ มันสนุกในการทำงาน สมตามที่พระเจ้าเขาจัดมาให้ หรือธรรมชาติ หรือกฎของธรรมชาติมันจัดให้ เขาสนุกในการทำงานนั้นเขาไม่มีปัญหา เขาเป็นบุคคลที่ควรเคารพบูชา เป็นคนสุจริต ที่พูดนี้หมายความว่าทุกชนิดของการทำงานเราต้องถือว่าเป็นหน้าที่ เมื่อได้ทำหน้าที่แล้วนั้นคือการประพฤติธรรม ปฏิบัติธรรม

ธรรมะแปลว่า หน้าที่ การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรมะ เป็นนักเรียน การเรียนเป็นหน้าที่ การทำหน้าที่เล่าเรียน คือการปฏิบัติธรรมะ ฉะนั้นมันจึงแล้วแต่ว่าเขาจะมีหน้าที่อะไรอย่างไร เหมาะสมกับสภาพแห่งตัวเขา คือร่างกายเขาก็ดี จิตใจเขาก็ดี สติปัญญาเขาก็ดี มีมาเหมาะสมสำหรับทำอะไรเขาก็ทำตามที่เหมาะสม เขาก็ทำหน้าที่ ก็เรียกว่าเขาทำถึงที่สุดแล้ว เขาทำหน้าที่ของมนุษย์สำหรับตัวเขาถึงที่สุดแล้ว แม้จะแจวเรือจ้างอยู่ก็ควรได้รับความเคารพนับถือมากเท่าที่เขาจะไปเป็นประธานาธิบดี

พวกเทวดาในสวรรค์ชี้แจงทำงานเอาแต่เล่นนั้น

อย่าไปนับถืออย่าไปบูชา พระพุทธเจ้าท่านก็ไม่ได้แนะนำ
อย่างนั้น ให้ทุกคนทำตนให้เป็นประโยชน์ ถ้าว่าเทวดา
เอาแต่เล่นแต่หัว เอาแต่สนุกสนาน อย่าไปเอาอย่างเขา
เลย มันจะสูญเสียความเป็นมนุษย์คือไม่ทำหน้าที่

เดี๋ยวนี้ทุกคนมันต้องการแต่จะสนุกสนานเป็นทาส
อายตนะเหมือนพวกเทวดา มันทำไม่ได้โดยสุจริตมันก็เป็น
เป็นอันธพาล ช่มชืด ช่มชืดแล้วฆ่า หรือทำอะไรทุกอย่าง
ที่มันจะไม่ต้องเหน็ดเหนื่อย แต่ให้ได้ความเอร็ดอร่อย ทาง
ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างนี้ มันถือหลักผิด มันไม่สนุก
ในการทำงาน

ขอให้ถือหลักธรรมะถูกต้องซึ่งตรงกันทุกศาสนา
เหมือนกันว่า ต้องทำหน้าที่ พระเป็นเจ้ากำหนดมาให้สัตว์
ทุกตัวทำหน้าที่ ธรรมชาติก็กำหนดมาให้สัตว์ทุกตัวทำ
หน้าที่ หรือโดยเหตุผลตามปกติมันก็แสดงไปอย่างนั้นว่า
ทุกคนต้องทำหน้าที่ ทำหน้าที่แล้วก็เรียกว่า ถูกต้องตาม
ธรรมชาติ ตามกฎของธรรมชาติ ตามหลักศาสนา ตาม
ความประสงค์ของพระเป็นเจ้า

ดังนั้นขอให้ทุกคนทำหน้าที่และสนุกในการทำ

หน้าที่ อย่างนักเรียนสนุกในการเรียน สนุกที่สุดจนไม่
อยากจะวางมือไปจากการเรียน หรือการงานที่กำลัง
กระทำอยู่ให้มีความสุขเมื่อกำลังทำงานอย่างนั้นอยู่ ยิ่ง
กว่าที่จะมาเจี้ยวจ้าว เล่นหัวเป็นทาสของอายตนะ กระทั่ง
ไปทำความเสียหายอย่างอื่น เพราะเห็นแก่ความสุขทาง
เนื้อทางหนัง มันผิดหมด นั้นเราทำหน้าที่อยู่ แล้วสนุก
อยู่ แล้วผลร้ายจะไม่เกิดขึ้น

ผู้ใหญ่ที่ทำงานแล้วก็เหมือนกัน ทำงานเป็น
ราชการที่ออฟฟิศก็ดี ทำงานกลางทุ่งนา เรียกสวนอะไรก็
ดี การค้าการอะไรก็ดี เมื่อทำงานอยู่ขอให้รู้สึกพอใจว่าเรา
มีความเป็นมนุษย์กันที่นี้ เราได้ทำหน้าที่ก็คือได้ประพฤติ
ธรรมะ เราก็ควรจะเป็นสุขและพอใจ จะละทิ้งหน้าที่นี้
ไป ไปกินไปเล่น ไปทำอบายมุข ดื่มน้ำเมา เทียวกลาง
คืน ดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร แล้วเห็น
ว่าเป็นสุขนั้นมันคือคนโง่ คนฉิบหาย คนจมลงในอบาย

ถ้าพูดว่าเป็นความสุขมันก็เป็นความสุขสำหรับอยู่
ในนรก เราควรจะสนใจว่าความสุขนี้ถ้า ข. สะกด มันก็
พอดูได้ แต่ถ้า ก. สะกด สุข ก.สะกดแล้วมันคือร้อนเป็น

นรก เป็นอบาย แต่ปัญหาที่สุขแล้วมันก็มี แต่ถ้าว่าอยู่
เหนือสุขเสียได้เป็นนิพพาน แล้วนั้นก็หมดปัญหา

เดี๋ยวนี้เมื่อเรายังนิพพานไม่ได้ ก็มีความสุขให้
ถูกต้องก็แล้วกันคือสุขที่มันเป็นฝ่ายเย็น เป็นฝึกฝ่าย
แห่งนิพพาน หยุดความร้อนเสียได้มันก็เย็นนั้นแหละ
เป็นความสุขที่แท้จริง ถ้าเอาเหยื่อมาป้อนกิเลสตัณหา
เอร็ดอร่อยสนุกสนาน มันก็ความสุขหลอก หรือเป็น
มายา เราเรียกว่าเป็นความสุขร้อน รู้จักไว้ให้ดีๆ

ธรรมะที่แท้จริงต้องศึกษาและสัมผัสด้วยใจ ตนเอง

ที่นี้ก็อยากจะพูดว่าธรรมะนี้เป็นของจริงต่อเมื่อ
สัมผัสด้วยตนเอง เคยสวดมนต์กัน เมื่อสวดบทพระธรรม
ว่า สวรรกขาโต ภะคะวะตา ธัมโม - ธรรมะอันพระผู้มีพระ
ภาคเจ้ากล่าวไว้ดีแล้ว สันติภูมิจโก - อันบุคคลพึงเห็นด้วย
ตนเอง อกาลิโก - ไม่ขึ้นอยู่กับเวลา กระทบ ปัจจัตตัง เวทิต
ัพโพ วิญญูหิ - คนมีสติปัญญาก็จะเห็นได้ด้วยตนเอง

นี่ก็หมายความว่า ธรรมะนี้ต้องปฏิบัติลงไปด้วย

ความรู้สึกในจิตใจ เพียงแต่จำได้หรือจดไว้นี้ไม่พอ ไม่พอที่จะสำเร็จประโยชน์ ต้องเป็นสันติภูมิจิโอก ถ้าพูดว่ากิเลสก็ต้องไปรู้สึกเมื่อมันมีกิเลสจริงๆ เมื่อโลกขึ้นมา เมื่อโกรธขึ้นมา เมื่อโง่ขึ้นมา เมื่อกำหนดยินดีขึ้นมา เมื่อนั้นจะรู้จักกิเลสที่สัมผัสลงไปที่กิเลสแล้วก็รู้จักกิเลส นี้เรียกว่าสันติภูมิจิโอกต่อกิเลส

ที่นี้เมื่อใดว่างจากกิเลส มันเป็นอย่างไร ก็สัมผัสมันที่นั่น จนรู้จักว่างจากกิเลส เย็นอย่างไร สะอาด สว่าง สงบอย่างไร นี่ความเป็นสันติภูมิจิโอก ร้อนเป็นไฟก็คือนรก นี่คือนรกที่สัมผัสได้ และถ้ามันมีถูกต้องไปหมด ยินดี พอใจ จนยกมือไหว้ตัวเองได้ มีความพอใจถึงกับยกมือไหว้ตัวเองได้ นี่มันก็เป็นสวรรค์ ก็เป็นสันติภูมิจิโอก นรกก็มีทางเป็นสันติภูมิจิโอก แก่คนทำผิด ทำชั่ว ทำบาป สวรรค์ก็มีความเป็นสันติภูมิจิโอก แก่คนทำดี ทำถูก ทำกุศล นั้นเราไปเรียนกันในส่วนนั้นให้เป็นสันติภูมิจิโอก

เห็นได้ชัดว่าไม่เป็นฤดูกาล ไม่ประกอบด้วยเวลา ทำผิด ทำชั่ว ร้อนทันที ทำถูก หรือทำถูกอยู่ก็เย็นอยู่เป็นปกติ พระนิพพานเอามาเป็นสันติภูมิจิโอกได้ที่นี้และเดี๋ยวนี้

ตามสมควรแก่เหตุการณ์แก่เวลา แก่ปัจจัย เมื่อเราไม่มี
กิเลสร้อนอยู่ในใจ เมื่อนั้นรีบสัมผัสความเย็นที่ไม่มีกิเลสว่า
เป็นนิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้ เมื่อเรามีจิตร้อนอยู่ด้วยกิเลส
เป็นทุกข์ร้อนอยู่ รู้เรามีนรกอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้

แม้แต่นอนไม่หลับปวดหัวมันก็เป็นนรกชนิดหนึ่ง
เพราะกิเลส เพราะเป็นผลของกิเลส เราป้องกันแก้ไขที่ต้น
เหตุ อย่าต้องนอนไม่หลับหรือปวดหัวเพราะกิเลสเหล่านั้น
ไม่ต้องเชื่อใคร แต่เราเชื่อการสัมผัสของเราเอง นี่คือความ
ที่ว่าพุทธศาสนาต้องศึกษากันอย่างที่เป็นวิทยาศาสตร์
อย่าให้เป็นเรื่องต้องคำนวณแบบปรัชญาเลย

ศึกษารธรรมะด้วยลักษณะแบบวิทยาศาสตร์

เดี๋ยวนี้เขาหลงคำว่าปรัชญากันมากทั้งโลก
ประเทศไทยเราก็ตามกันเขาตามเคย หลงเรื่องปรัชญา
จนเพื่อจนไม่รู้วาทิศทางไหน จนไม่สามารถจะเข้าถึง
ศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนาซึ่งมันเป็นเรื่องวิทยาศาสตร์
เพราะมันเป็นสันติภูมิโกต้องมีอะไรจริงอยู่ที่นี้เดี๋ยวนี้ จะ
ปรับปรุงแก้ไขก็ทำไป จะใช้เป็นประโยชน์ก็ใช้ไป ต้องเป็น

เรื่องจริงเสมอ ไม่เกี่ยวกับการคำนวณ

ปรัชญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการคำนวณ เกี่ยวกับฝันในโครงการ ในหลักการ ในอุดมคติ เพราะฉะนั้นมันจึงไม่สำเร็จประโยชน์ ยังไม่สำเร็จประโยชน์ จนกว่าส่วนที่ถูกต้องของมันถูกนำมาประพุดติปฏิบัติสำเร็จประโยชน์มันก็กลายเป็นวิทยาศาสตร์ พุทธศาสนาต้องอยู่ในรูปแบบของวิทยาศาสตร์เสมอ

ขอให้ศึกษาการศึกษาส่วนที่สามนี้ในลักษณะของวิทยาศาสตร์ อย่าพ้อฝันไปในรูปแบบของปรัชญา มันจะไม่รู้แล้วมันจะยังคงเป็นการศึกษาหมาหางด้วน ขาดส่วนที่สามอยู่นั่นเอง อย่าหลงละเมอศึกษาในรูปแบบปรัชญา มันปฏิบัติไม่ได้ มันยังไม่ปฏิบัติมากกว่าการศึกษาในระบบระบบ หรือวิธีการอย่างวิทยาศาสตร์ คือมีตัวจริงของจริง มีปัญหาจริง มีวัตถุประสงค์แห่งปัญหาจริงๆ เอามาวางลงสัมผัส ลูบคลำ แก้ไขไปจนสำเร็จ

ถ้าเรามีกิเลสเรารู้จักกิเลสจริง เรารู้จักเหตุแห่งกิเลส แล้วก็จัดการกับมันเสีย แล้วกิเลสมันก็ไม่มี เราก็รู้ รู้สึ้อยู่แก่ใจจริงๆ อย่างนี้ก็เรียกว่าสันติภูมิจิโก นั้น

อย่าตะโกนสันตสิฏฐิโก สันตสิฏฐิโก ให้หนวกหูเปล่าๆ ทุก
คราว ที่มันสวดมนต์ มันเพียงแต่ตะโกนเท่านั้นมันไม่พอ
มันต้องรู้ว่ามันคืออะไร มันเป็นสันตสิฏฐิโกอย่างไร แล้ว
เรื่องผิดก็สันตสิฏฐิโก เรื่องถูกก็สันตสิฏฐิโก เรื่องสูงสุดเหนือ
ผิดเหนือถูกก็สันตสิฏฐิโกไปหมด

เรามีจิตใจสัมผัสกับของจริงตามธรรมชาติเหล่า
นั้น จนรู้ว่ามันเป็นอย่างไร และรู้ว่าทำที่นี่ได้ผลทันที จิต
ที่คิดจะทำนั้นมันเป็นกรรม ขณะจิตถัดมาเป็นผลกรรม ไม่
ต้องรอว่าทำบาปที่นี่แล้วก็ไปได้ผลต่อตายแล้ว ทำบุญที่นี่
แล้วไปได้ผลต่อตายแล้ว มันนานเกินไป คนพวกนั้นเขาก็
พูดอย่างนั้น เราอย่าไปทะเลาะกับเขาเลย ขอร้องเดັกๆ
นักเรียนทั้งหลายว่าอย่าไปทะเลาะกับคนแก่ ที่คนแก่เขา
จะเอาผลชาติหน้า จะตกนรกชาติหน้า จะขึ้นสวรรค์ชาติ
หน้า หรือนิพพานอีกร้อยชาติแสนชาติใ้่นก็ตามใจแก เรา
จะไม่ไปทะเลาะกับแก

แต่เราจะถือหลักที่ว่า สันตสิฏฐิโกทำผิดที่นี่เดี่ยวนี
ร้อนทันที ทำถูกที่นี่เดี่ยวนีเย็นทันที พอไม่มีกิเลสที่เหน
เมื่อไรเป็นนิพพานทันที พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้อย่างนั้น

อย่าไปโง่ไปหลงไหลติดพันในรูปที่น่ารัก ในเสียงที่ไพเราะ ในสิ่งที่หอมหวาน ในรสที่อร่อย ในสัมผัสที่นึ่มนวลอะไรก็ตาม อย่าให้จิตมันตกไปเป็นทาสของน้ำหนังหรือความหมายหรือคุณค่าแห่งอารมณ์เหล่านั้น

แล้วขณะนั้นวิญญูณจะเป็นอิสระจากกิเลส วิญญูณขณะนั้นจะเป็นอิสระจากกิเลส คือไม่มีความหลงรัก จิตใจในสิ่งเหล่านั้นเป็นการอิสระไม่ยึดมั่นถือมั่น เมื่อไม่ยึดมั่นถือมั่นก็ปรินิพพาน ท่านใช้คำว่าก็ปรินิพพาน *ทิฏฐุชฺเฐวะ ธัมเม - ที่นี้และเดี๋ยวนี้* ก็มีนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ พระพุทธเจ้าตรัสอย่างนี้แก่คนหลายคนๆ แล้วคนเหล่านั้นก็บังเอิญว่าเป็นฆราวาสทั้งนั้นไม่เคยมีภิกษุเลย นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ตรัสแก่ฆราวาสทั้งนั้น ขอให้ระวังอย่าไปเป็นทาสของอายตนะ

สร้างโลกแห่งจิตประภัสสรที่ว่างจากกิเลส

คำที่สำคัญที่สุดเป็นทาสของอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เพราะมันมาจับเอาเราเป็นทาสเรารู้ทัน เราไม่เป็นทาส จิตนี้มันก็จะ เป็นอิสระไม่ถูกกิเลสจับตัวไปนั้น

คือไม่มีอุปาทาน ไม่มีอุปาทานก็ดับเห็นสนิทที่นี้และเดี่ยว
นี้เราอยู่ในโลกของจิตประภัสสร จำคำให้ตีใหม่ แต่มันจะ
แปลกสักหน่อย เราจะอยู่ในโลกของจิตประภัสสร โลกที่
จิตบ้า คลุ้มคลั่งขึ้นคว้น กลางวันเป็นไฟกลางคืนเป็นคว้น
กลางวันเป็นไฟนี้มันโลกบ้า อย่าไปอยู่กับมันเลยคือมันเต็ม
ไปด้วยกิเลส ไปอยู่ในโลกอีกโลกคือจิตประภัสสร จิตว่าง
จากกิเลส จิตบริสุทธิ์สะอาด รุ่งเรืองอยู่ในตัวมันเอง

เมื่อจิตเป็น อย่างนี้เรียกว่าจิตมันอยู่ในโลก
ประภัสสร พวกเราทุกคนชวนกันทำจิตให้เป็นอย่างนี้
แล้วก็อยู่ในโลกประภัสสรกันอีกโลกหนึ่งดีกว่า อย่าไปอยู่
ในโลกสกปรกมีดมัวเราร้อนเลย ลองจำไว้เพื่อมันจะดังไป
ได้ว่าเราจะอยู่ในโลกแห่งจิตประภัสสร *ประภัสสร* ก็แปล
ว่า *ชานรัศมี* เหมือนกับว่าเพชร จะมีน้ำเพชรชานสุกใส
สวยงามอยู่เสมอ อาการอย่างนั้นเขาเรียกว่า *ประภัสสร*
แปลว่า *ชานออกแห่งรัศมี*

ที่นี้ถ้าเอาเอาโคลนมาปะเอาอะไรมาปะเพชรเม็ด
นั้นมันก็หมดความเป็นประภัสสร จนกว่าจะได้ล้างออก
เช็ดออกอะไร ให้มีความเป็นประภัสสรอีกนี่คือคำว่า

ประภัสสร ทีนี้จิตมันประภัสสรเมื่อไม่มีกิเลสเข้ามา ก็
เป็นจิตประภัสสร ไม่มีกิเลส มันก็ไม่ร้อน มันก็เป็นอิสระ
เย็นสบาย จิตในเวลานั้นเป็นประภัสสร เราอยู่ในโลกแห่ง
จิตประภัสสรกันดีกว่า ที่จะมาอยู่ในโลกของกิเลสมีดมัว
เราร้อน กลัดกลุ้ม เป็นควันอยู่ตลอดเวลา

ใครอยากรู้จักโลกประภัสสรก็ไปสำรวจให้ดีๆ
ระวังจิตใจให้ดีๆ ถ้าปฏิบัติสมาธิภาวนาได้บ้างก็ยิ่งง่าย
ขึ้น ไปศึกษาให้รู้จักจิตประภัสสรคือว่างจากกิเลส แล้ว
เวลานั้นเป็นสุขสบายอย่างไร แล้วพอใจที่จะอยู่ด้วยจิตใจ
ชนิดนั้น เรียกว่าเราอยู่ในโลกแห่งจิตประภัสสร อยู่ด้วย
กันมากๆ อย่างนี้ได้ แล้วก็ไม่ต้องไปไหนอยู่ที่บ้าน อยู่
ที่เรือน อยู่ที่ตามเดิม แต่ว่าจิตมันเป็นประภัสสร เพราะ
เราจัดให้มันเป็นประภัสสร โลกนี้ก็กลายเป็นโลกอื่น ไป
จากโลกที่เราเคยอยู่แต่ก่อนคือโลกแห่งกิเลส

มาสร้างโลกแห่งจิตประภัสสรอยู่กันดีกว่า เราก็
จะได้รับผลเต็มทีของพระพุทธศาสนามีธรรมะถึงที่สุด
เราเองก็เป็นสุขด้วยทุกคนที่อยู่ข้างๆ เราก็พลอยเป็นสุข
ด้วย เรื่องมันก็จะจบ ถ้าทุกคน ถ้าเราก็เป็นสุข ทุกคนก็

เป็นสุข เรื่องมันก็ควรจะจบ เอาเกินนี้ไปมันจะบ้า มันบ้า
อย่างที่เขาบ้า บ้ากันไม่รู้จะบ้าไปไหน มันควรจะยุติลงว่า
เราก็เป็นสุขเพื่อนของเราทุกคนที่อยู่แวดล้อมเราก็เป็นสุข
มันก็ควรจะจบกัน

เรามาชวนกันอยู่ในโลกแห่งจิตประภัสสร มีจิตที่
ว่างจากกิเลสอยู่ รุ่งเรืองสุขใสอยู่เหมือนกับเพชรน้ำเอก
ที่ไม่มีอะไรมาแปดเปื้อน มันจึงต้อง**ศึกษาระรณะปฏิบัติ**
ธรรมะในลักษณะที่ว่าอย่าไปปล่อยตามกิเลส ให้รู้จัก
รักผู้อื่น ให้บังคับตัว ให้สนุกในการทำงาน อย่าให้โอกาส
แก่กิเลสครอบงำจิต แล้วจิตก็เป็นจิตประภัสสร เราก็
อยู่กันสบายได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ คือได้
อยู่กันในโลกแห่งจิตประภัสสรไม่มีอะไรดีกว่านี้ ที่ดีที่สุด
ที่มนุษย์ควรจะได้รับมันมีเท่านั้น ก็จำไว้เป็นหลักใหญ่ ร่าย
ละเอียดมันมากมันจะพูดคราวเดียวกันจบคงจะไม่ไหว
เพียงเท่านั้นมันก็เป็นคำเงื่อน พอที่จะเอาไปคิด ไปนึก ไป
ศึกษา ดำเนินได้ด้วยตัวเองแล้ว

จึงหวังว่าคงจะไม่เสียที่ที่มาที่นี้เหน้อยบ้าง เปลือง
บ้าง เสียเวลาบ้าง ขอให้รู้เรื่องว่าจะเป็นมนุษย์ให้ถูกต้อง

เป็นอย่างไร จะเรียกว่ามาชดเชยการศึกษาที่ขาดอยู่ให้มันเต็ม ให้มีการเรียนหนังสือที่ทำให้ฉลาด ให้มีการเรียนอาชีพ ที่ออกไปแล้วนี้จะประกอบอาชีพสะดวกสบายได้แน่ แต่เมื่อรอดชีวิตอยู่แล้วควรจะได้สิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ เราจึงมีการศึกษาที่สามคือธรรมะให้มีจิตอยู่เหนือปัญหาเหนือความทุกข์ ด้วยประการทั้งปวง

ทุกศาสนาก็มีหลักอย่างเดียวกัน ทั้งนั้น ชำระจิต ให้บริสุทธิ์ สะอาด ก็อยู่กับนิพพาน หรืออยู่กับพระเจ้า อยู่ในโลกของพระเจ้าแล้วแต่จะเรียก ถ้อยคำนี้มันไม่สำคัญ ขอแต่ว่าให้มันไม่มีความทุกข์นั้นเราก็หมดทุกข์ เพื่อนมนุษย์ของเราไม่มีทุกข์ก็ควรจะพอใจ และมองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรสละอย่างยิ่งไม่มีอะไรที่ดีกว่านี้ ไม่มีอะไรที่ควรลงทุนให้มากเท่าเรื่องนี้ ลงทุนหมดกันเลย ที่จะให้เรา มีความสงบสุขและเพื่อนมนุษย์ของเราก็มีความสงบสุขอย่าประมาทในเรื่องนี้ก็เอาตัวรอดได้

เคยพูดว่าเด็กๆ นี่ไม่ตี้อย่างเดียวแล้วพอ เด็กๆ ถือศีลไม่ตี้อย่างเดียวก็พอ ทุกอย่างจะเป็นไปในทางถูกต้องหมดคำว่าตี้อยู่ คือ โง่ คือ อวดดี รวมแล้วก็เรียก

ว่าประมาท เขาเรียกภาษาธรรมดา เขาเรียกว่าประมาท คำว่า ประมาทคำนี้มีความหมายมากไม่ใช่เพียงแต่อดีต มันทั้งดื้อ ทั้งโง่ ทั้งซึ่เกี้ยว ทั้งอะไรหมดทุกอย่างที่จะเป็น ความวิनाศเขาเรียกว่าประมาท

เมื่อพระพุทธเจ้าจะปรินิพพานอยู่หยกๆ เดียวนี้ แล้ว ท่านก็ยังตรัสเป็นคำสุดท้ายว่า *ท่านทั้งหลายจงเต็มใจไปด้วยความไม่ประมาทเถิด* แล้วท่านก็เงียบนิพพานไป พิณัยกรรมคำสุดท้ายของพระพุทธเจ้าเรื่องนี้เราควรจะได้รับเป็นทายาทด้วยกันทุกคน คือความไม่ประมาท ฉะนั้นจึงหวังว่านักเรียนทั้งหลายคงจะมีความไม่ประมาท แล้วก็ได้รับผลของการปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วได้รับผลตรงโดยสมควรแก่การปฏิบัตินั้น

ขอให้พรสักนิดหนึ่ง ไม่ต้องให้พรมากว่า ขอให้พรว่า *ให้ทุกคนมีความเชื่อ มีความกล้าหาญ ในการที่จะปฏิบัติพระธรรม คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เห็นว่าไม่มีอะไรอื่นใด จะดีไปกว่านี้ และขอให้พรว่า อย่าไปเป็นทาสของอายตนะ*

ขอยุติการบรรยายในวันนี้ไว้แต่เพียงเท่านี้.

อธิบายศัพท์

กิเลส^๑

ตามตัวหนังสือ แปลว่า เศร้าหมอง เพราะฉะนั้น คำว่า กิเลส ไม่มีอะไรมากนอกจากสิ่งที่ทำให้เศร้าหมอง ทำให้จิตใจ เศร้าหมอง.

หิริโอตตปปะ^๒

ความละอาย ความกลัว ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบของ ตนเอง. **หิริ** แปลว่า ความละอายแก่ใจตัวเอง, **โอตตปปะ** ความ กลัวด้วยความรู้สึกรับผิดชอบของตนเอง. ถ้าหิริโอตตปปะมีใน เรื่องนั้นๆแล้ว มันโกรธไม่ได้. เดียวนี้คนเรามันหน้าด้านเกิน ไป มันโกรธใครแล้วมันไม่ละอาย แล้วมันไม่กลัวโทษของความ โกรธ. ฉะนั้นขออย่าได้เป็นคนหน้าด้าน. ถ้าโกรธใครเข้าไปทีให้ เสียใจให้มากๆ จงละอายให้มากๆ จงกลัวให้มากๆ, นี่คือน หิริ โอตตปปะ.

^๑ พุทธทาสภิกขุ. ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส ตุลกากริกธรรม เล่ม ๑. ๒๕๔๕. หน้า ๔๐๘.

^๒ พุทธทาสภิกขุ. ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส ราชภัฏวาท. ๒๕๔๘. หน้า ๒๑๓.

“...เราเขียนที่สุดเมื่อกิเลสไม่เกิดขึ้น ถ้ากิเลสไม่เกิดขึ้นใจจะไม่รู้อนเวลาที่กิเลสไม่เกิดขึ้นเวลานั้นเราอยู่กับนิพพานชนิดหนึ่ง...”